Sanja Acalija

VillaNIKA

Muzej grada Kaštela / Turistička zajednica Grada Kaštela
Kaštela, 2020.

NAKLADNICI
Muzej grada Kaštela
Lušiško Brce 5, kaštel Vitturi, 21215 Kaštel Lukšić
e-mail: muzej-grada-kastela@st.t-com.hr
www.muzej-grada-kastela.hr

Turistička zajednica Grada Kaštela
Lušiško Brce 5, kaštel Vitturi, 21215 Kaštel Lukšić
e-mail: info@kastela-info.hr
www.kastela-info.hr

ZA NAKLADNIKE
Ivan Šuta
Nada Maršić

AUTORICA TEKSTA
Sanja Acalija

AUTORI IZLOŽBE/ LIKOVNI POSTAV
Sanja Acalija, David Milić

SURADNICI NA LIKOVNOM POSTAVU
Robert Jozić, Davor Kamenjarin, Đani Martinić

TEHNIČKI POSTAV
David Milić

PRIJEVOD NA ENGLESKI JEZIK
Nikolina Vukman

GRAFIČKO OBLIKOVANJE I PRIPREMA
Neven Marin

TISAK
Dalmacijapapir Split

NAKLADA
Primjeraka 300

ISBN 978-953-7276-68-3
ISBN 978-953-96784-1-6

CIP - Katalogizacija u publikaciji
SVEUČILIŠNA KNJIŽNICA
U SPLITU

UDK 338.48(497.5 Kaštela)(083.824)

ACALIJA, Sanja
Villa Nika / <autorica teksta> Sanja Acalija ; <prijevod na engleski jezik Nikolina Vukman>. - Kaštel Lukšić : Muzej grada Kaštela : Turistička zajednica Grada Kaštela : 2020.

Bibliografija.

ISBN 978-953-7276-68-3 (Muzej grada Kaštela). - ISBN 978-953-96784-1-6 (Turistička zajednica Grada Kaštela)

I. Kaštela -- Turizam

171201098

Realizaciju izložbe i tisak kataloga omogućili su Grad Kaštela i Turistička zajednica Grada Kaštela.

ZAHVALE:
Na nesebičnoj podjeli informacija i posudbi predmeta za izlaganje na izložbi zahvaljujemo:
dr. sc. Katji Marasović, projektantici rekonstrukcije Ville Nike
gospodinu Mihovilu Rismondo i gospođi Marici Berket rođ. Rismondo, unucima dr. Petra Kambera
Ljubomiru Radiću,
višem kustosu Hrvatskog pomorskog muzeja u Splitu
Darki Perko Kerum, kustosici Muzeja grada Splita
Doroti Brajnov Botić,
predavačici na Studiju Likovnog odgoja i likovnih umjetnosti u Splitu
akademskim kiparima Robertu Joziću i Đaniju Martiniću i studentu kiparstva Davoru Kamenjarinu.

Graditeljski sklop Hotela Palace četrdesetih godina XX. stoljeća, razglednica (ustupio Soniboj Grgin)

PREDGOVOR

Zamisao i postavljanje izložbe o Villi Niki potaknuto je obilježavanjem stotinu desete obljetnice organiziranog smještajnog turizma u Kaštelima. Naime, godine 1909. češki liječnik dr. Henrik Šoulavy otvorio je prvi turistički pansion za redovite goste u Kaštel Lukšiću što je prihvaćeno početkom kaštelanskoga organiziranog turizma, iako su se ideje o preobrazbi Kaštela u turističku rivijeru javile već ranije. Jedan od turističkih vizionara je svakako i dr. Petar Kamber, prvi kaštelanski hotelijer, koji je ostao poznat svojom izjavom: "More je naše najveće bogatstvo, a Kaštela su rajski dio prirode na zemlji. Učinit ću od Kaštelanskog zaljeva francusku rivijeru našeg turizma." On je 1902. na morskoj obali, na predjelu Gostinj u Kaštel Starome sagradio obiteljsku kuću za odmor – VILLU NIKU. Do 1917. godine, sjeverno od svoje ville pa sve do stare kaštelanske ceste, učvrstio je posjed i uredio perivoj na kojemu će 1928. sagraditi HOTEL PALACE, prvi kaštelanski hotel.

Početak radova na obnovi Ville Nike koje pokreće Grad Kaštela povod je našoj izložbi. Villa se obnovlja u svom izvornom obliku i dobit će javnu namjenu tako da će nakon dugog niza godina napokon biti dostupna građanima Kaštela i njihovim gostima. Ovo je prilika da se bolje upoznamo s tom vrijednom kućom, jednoj od najstarijih, na kojoj su se pojavili elementi secesije u Kaštelima.

Prikupljajući potrebnu literaturu i postupnim istraživanjima primarnih i sekundarnih izvora susreli smo se s poteškoćama pronalaska sačuvanih materijalnih tragova i sad već izblijedjelih sjećanja starijih protagonista. Naime, u *Državnom arhivu u Splitu* pohranjen je dio arhivske građe kao Osobni fond dr. Petra Kambera HR DAST– 635, u *Muzeju grada Kaštela* u okviru *Dokumentarne zbirke* čuvaju se fotografije, razglednice i dopisnice. U *Hrvatskom pomorskom muzeju u Splitu* našli smo dio arhivskog fonda, a obiteljske fotografije u obiteljima Rismondo i Berket.

Na željezničkoj postaji, Kaštel Stari tridesetih godina XX. stoljeća

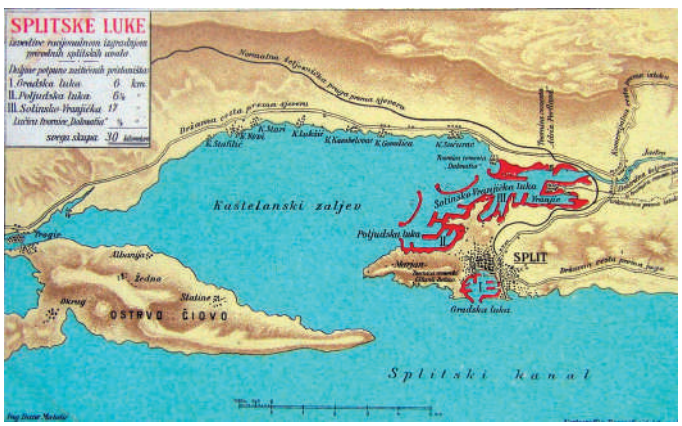
UVOD

Grad Kaštela nalazi se u Splitsko-dalmatinskoj županiji. Smješten je na obali Kaštelanskoga zaljeva između Trogira i Splita, gradova pod zaštitom UNESCO-a, a obuhvaća područje južno od planine Kozjak do mora. Ovaj prostor pretežno je ravničarski. Plodno Kaštelansko polje i obalni pojas proteže se u dužini osamnaest kilometara. Grad tvori niska malenih naselja skladno uklopljenih u krajolik nastalih oko utvrda - ljetnikovaca koje su krajem 15. i u 16. stoljeću izgradili vlasnici zemljišta, splitski i trogirski plemići i crkveni dostojanstvenici. Uz njih su se zbog opasnosti od Osmanlija gradili obrambeni zidovi i kule, i naseljavali težaci iz kaštelanskih srednjovjekovnih sela. Sedam kaštelanskih povijesnih jezgri administrativno je 1993. godine povezano u Grad Kaštela.

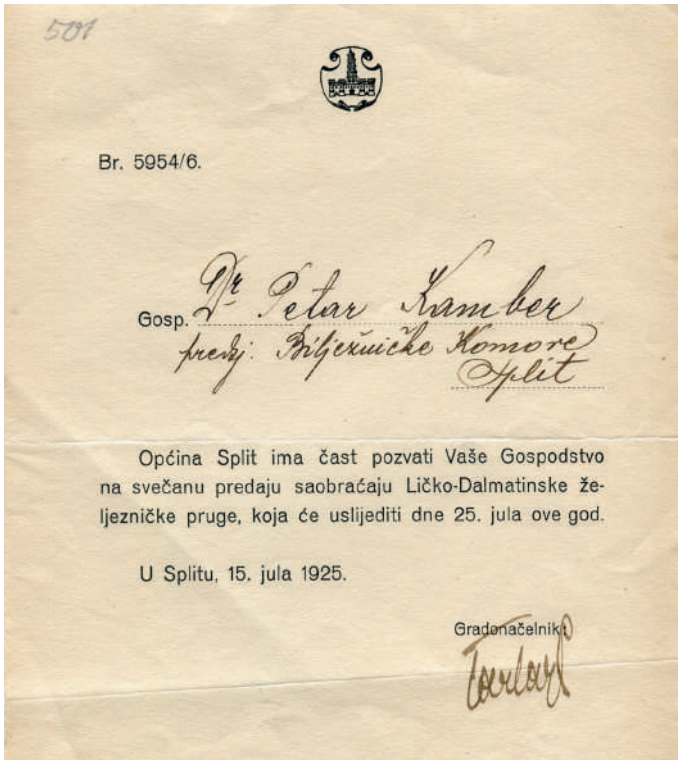
Blaga klima, veliki broj izvora pitke vode, plodna ravnica te njihov položaj uz more učinili su ovaj kraj pogodnim za stanovanje i turizam. Promatrajući prostor s uzvisine i vrhova Kozjaka, kad nakon dalmatinsko-zagorskog kamenjara ugledamo more i plodnu ravnicu, prepoznajemo prostor koji su brojni talijanski putopisci osamnaestog stoljeća nazvali „Vrt Dalmacije“ i uspoređivali s vrtovima talijanskog Veneta te okarakterizirali kao jedno od najljepših mjesta na svijetu pridajući mu epitete „perivoja i Misira“ (Kačić, 1983). Osobitost ladanjskog prostora Kaštela su poprimila postupnom skladnom gradnjom i nadograđivanjem kroz stoljeća, od *villa rusticae* rimskog razdoblja do hotela Palace. Split i Trogir ponosili su se svojom pitomom i slikovitom bližom okolicom.

Prostor Kaštela, kao i cijele Dalmacije, u XIX. stoljeću izuzetno je siromašan kraj u kojem su veliku većinu stanovništva činili težaci koji su se bavili isključivo poljoprivredom i vinogradarstvom. Ostali dio stanovništva, uz već propalo i osiromašeno splitsko i trogirsko plemstvo činili su i bogati trgovci i veleposjednici koji su nam u naslijeđe ostavili dio tradicijske baštine, bilo usmenom predajom ili pisanom riječi.

Postoje zapisi da europski putnici na dalmatinsku obalu pojedinačno pristižu od 1837. godine nakon što je austrijski Lloyd uspostavio parobrodsku vezu između Trsta i Dalmacije. Zanimanje stranih turista za Kaštela potaknuo je posjet saksonskog kralja Fridriha II. Augusta prigodom putovanja Dalmacijom 1838. godine, koji je boraveći u Trogiru kočijom posjetio Kaštela i usporedio ih s najzanimljivijim mjestima u Europi (Piplović, 2015: 157).

Inženjer Dane Matošić, Karta Kaštelanskog zaljeva i Splitske luke dvadesetih godina XX. stoljeća, razglednica (MGK 885)

501

Br. 5954/6.

Gosp. Dr Petar Kamber
predsj. Odvjetničke Komore
Split

Općina Split ima čast pozvati Vaše Gospodstvo na svečanu predaju saobraćaju Ličko-Dalmatinske željezničke pruge, koja će uslijediti dne 25. jula ove god.

U Splitu, 15. jula 1925.

Gradonačelnik

Pozivnica dr. Petru Kamberu za svečano otvaranje Ličko-dalmatinske željezničke pruge 1925. godine (Arhivsko gradivo HPMS)

Postupnim razvojem velikih dalmatinskih gradova u Austro-Ugarskoj Monarhiji krajem XIX. stoljeća, počinju se manifestirati elementi onoga što nam je poznato kao „modernizacija“ a što znači da dalmatinsko društvo posredstvom Zagreba dolazi u dodir s Modernom srednjoeuropskih centara poput Beča, Praga, Münchena i tako prelazi iz tradicionalnoga u moderno društvo. U to doba osnivaju se političke stranke različitih orijentacija. Doba je to gospodarskog napretka kad i kaštelanska naselja doživljavaju gospodarski i društveni preobražaj. Grade se crkve, cestovne i željezničke prometnice i morske luke. Napredak se temeljio

Putnici javnog prijevoza firme "Kaštelanac" (Split-Kaštela-Trogir) tridesetih godina XX. stoljeća, fotografija (MGK K231)

na izvozu vina koji je cvjetao u doba filoksere, bolesti vinove loze, koja je zahvatila zapadnu Europu.

Niz društveno-političkih i ekonomskih odnosa utjecao je i na razvoj turizma u cijelom području Dalmacije. Povoljniji uvjeti za budući razvoj turizma u Kaštelima nastaju puštanjem u promet željezničke pruge Split – Perković 1877. godine. Uspostavljene su veze Splita s unutrašnjosti Dalmacije. Glavna postaja bila je u Kaštel Starome. Uvode se parabrodarske veze Splita s Kaštelima i Trogirom, a istodobno i javna petrolejska rasvjeta te uspostavlja poštansko-telegrafska služba 1903. godine. Razvojem turizma i pomorskog prometa duž obale formira se mrežna stanica za motrenje vremenskih prilika te Lučka agencija u Kaštel Lukšiću.

Godine 1890. Središnji zavod za meteorologiju u Beču osnovao je Opservatorij u Kaštel Starome. Pred Prvi svjetski rat uspostavlja se i redovna brodska veza sa Splitom i Trogirom. 1911. godine osnovana je tvrtka Paroplovidba Kaštel Sućurac u Kaštel Sućurcu (usp. Barić, 2017: 112).

Također, važnu ulogu u isticanju turističkog interesa za ove krajeve oblikovala je predodžba o Dalmaciji XIX. stoljeća kao „polukolonijalnoj" i „poluorijentalnoj" zemlji. Strancima je, u to doba Dalmacija još uvijek nepoznata. Posjet ovim krajevima smatraju pustolovinom, ali ističu i da je to "zemlja iz snova" ili "divna Dalmacija" (Stachel, 2016: 323-367; 359-367.; Wolf, 2011: 9).

U izdavačkome projektu koji je djelomično financirala država u Etnografskoj enciklopediji - Kronprinzenwerk 1892. godine prikazan je razvoj turizma u Dalmaciji kao projekt budućnosti: *„Kada jednog dana u Austro-ugarskoj postane uobičajeno da bogata srednja klasa počne uživati u blagodatima koje južno sunce i zrak pruža našoj obali, kao što to inače biva, u izvjesna doba godine doći će do velikog pokreta iz unutrašnjosti carstva prema tim obalama. Zbog toga je potrebna željeznica. A kad jednom počnemo koristiti tu željeznicu, doći ćemo ovamo u proljeće, da produžimo blagu jesen, ili da zimi uživamo u suncu i svježem zraku i u aromi vegetacije. Na kopnu, zbog zimskih toplina, razvijat ćemo tri područja – po sljedećem redu: prvo, rivijeru između Trogira i Splita, a potom okolicu Dubrovnika i Kaštela."*

Prvi međunarodni kongres za starokršćansku arheologiju, održan u Solinu 1894. godine, doveo je u Kaštela veću skupinu stranih gostiju koje je u razgledavanje kulturno-povijesnih spomenika vodio arheolog don Frane Bulić. Iste godine u Kaštel Lukšić stigao je predsjednik tršćanskog Lloyda barun Kahlberg koji je općinskom predsjedniku obećao pomoć u izgradnji klimatskog lječilišta i kupališta. Kaštelanski uglednici prepoznali su u turizmu novu gospodarsku granu što je uskoro dovelo do brzog razvoja turističke djelatnosti. 1899. godine osniva se *Društvo za ustanovljenje liječilišta i podignuće kupališta na obali Donjih Kaštela* sa zadatcima izgradnje kupališta, restorana i kavana, uređenja javnih parkova koje je, zbog nesloge članova djelovalo svega četiri godine (Piplović, 1998: 107-118). Antun Mlikota (Mlikotin), veletrgovac iz Kaštel Lukšića, 1901. godine na Rušincu izgradio je kamenu trokatnicu s tridesetak soba, a dr. Henrik Šoulavy u Kaštel Lukšiću, u kaštelu Tartalja (Ambrosini) otvorio je 1909. godine prvi turistički pansion s uređenom plažom za kupače, nazvavši ga *Klimatska štacija*. U Kaštel Starome iste godine otvoren je Hotel Rosandić, a 1911. godine Stjepan Alfirević izgradio je prvi hotel u Kaštel Sućurcu.

Pristajanje parobroda u luku u Kaštel Starome početkom XX. stoljeća

Prve organizirane grupe turista dolaze još davne 1895. godine. Brojne turiste privlači prvenstveno sklad prirode, umjetnosti i graditeljstva, niska prirodna šljunčana kaštelanska obala s puno pličina i niskih vapnenačkih grebena. U popularnom turističkom vodiču objavljenu 1899. godine o Dalmaciji piše: *„Dalmacija, bogata prirodnim ljepotama i povijesnim spomenicima, zemlja je kontrasta; istodobno, kao europska zemlja, ona je zemlja tranzicije. Njezine obale gledaju prema Italiji, otkuda je kao iz ishodišta zapadna kultura započela svoj pobjedonosni marš svijetom kojim je vladao Rim. Ali s one strane istočnog planinskog zida počinje Orijent, koji se tijekom stoljeća ponašao osvetnički, predstavljao ugrozu, i tek je odnedavno, otkad je Austro-Ugarska okupirala Bosnu i Hercegovinu, on je počeo pružati ruku Zapadu, što je predstavljalo blagoslov za zemlju u sredini, za Dalmaciju."*

Kaštela postaju atraktivno, najprije izletničko, a kasnije i smještajno turističko odredište Europljana. U tu svrhu u Beču je osnovana *Udruga za gradnju hotela i zdravstvenih ustanova na Jadranu*, a gradnja je bila planirana i na području Kaštela.

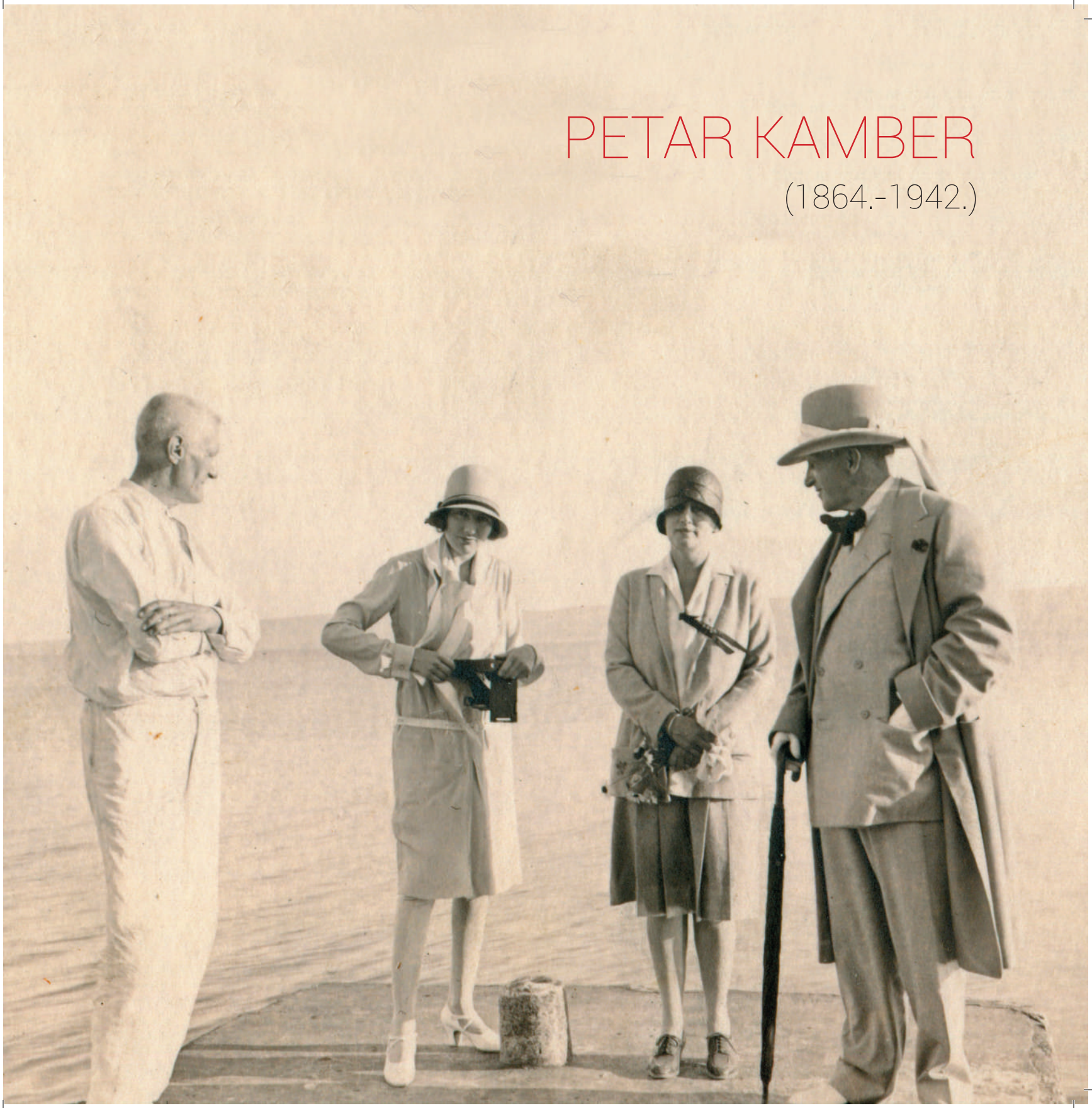
Prije Prvog svjetskog rata turizam u Splitu i okolici slabo je razvijen zahvaljujući, prije svega tadašnjim nestabilnim političkim zbivanjima što se prvenstveno odnosilo na napete odnose s Italijom. Turizam na dalmatinskoj obali ponovno se počeo obnavljati i intenzivirati ciljanim mjerama Jugoslavenske države nakon 1918. godine. Turisti su u većem broju počeli dolaziti u Dalmaciju i Split nakon povlačenja talijanskih vojnih snaga s teritorija Kraljevine SHS i smirivanja napetih odnosa. U to doba djelomično je riješeno agrarno pitanje, a postupnim razvojem turizma popravlja se i ekonomsko stanje u Kaštelima. U Splitu se osnivaju brojna društva koja su imala zadaću unaprijediti turizam. Jedno takvo je *Društvo za saobraćaj 'Putnik'* osnovano 1923. godine. Ubrzo nakon toga počela su se osnivati i ostala društva koja su se često i udruživala. Možemo izdvojiti *Primorski savez za unapređenje turizma*, *Centralni ured za propagandu Jadrana* i *Jadranski hotelijerski savez*. Dvadesetih godina XX. stoljeća Split postaje turističkim središtem Dalmacije. Počinje se tiskati turistički časopis *Jugoslavenski turizam*. Osnovana društva promoviraju ljepote Dalmacije pa je turisti u sve većem broju posjećuju radi „odmora, oporavka, kupanja i razonode". 1925. godine otvara se Ličko-dalmatinska željeznička pruga, a tijekom međuratnog razdoblja popularan oblik odmora postaju parobrodska putovanja što je privlačilo brojne putnike i građanski sloj željan otkrivanja ljepota novih i udaljenih krajeva i kultura duž Jadrana i Mediterana. Različiti prijevoznici poput *Dubrovačke plovidbe* ili *Jugoslavenskog Lloyda* nudili su egzotična putovanja.

Turizam je donio ugodniji život, o čemu u jednom dokumentu piše: *„...Kaštela su imala više koristi od stranaca nego od vina koje je važilo kao daleko najjače privredno vrelo" (*HR DAST – 635). Prvo turističko društvo osnovano je 1936. godine u Donjim Kaštelima pod nazivom *Općinsko kupališno povjerenstvo*, koje intenzivno gradi i ozelenjava šetnice duž obale i uređuje plaže. Gradi se vodovod i uvodi električna rasvjeta (Ivasović, 2001: 219).

Dr. Petar Kamber s gostima na gatu pred villom Nika za vrijeme otvaranja hotela Palace 1928. godine

PETAR KAMBER

(1864.-1942.)

Dr. Petar Kamber i njegova žena Nikolina (Nika) Velat
(iz obiteljskog albuma Mihovila Rismonda
i Marice Rismondo Berket)

Petar (Pietro Paolo Georgio) Kamber rođen je u Splitu 12. ožujka 1864. godine. Obitelj Kamber porijeklom je iz Graba pokraj Sinja. Petrov otac, Pavao Kamber (1829.-1898.), dr. prava, javni bilježnik, dalmatinski

Petar Kamber (sjedi u sredini prvog reda) kao član
Rowing and Yachting Cluba Adria, 1893. godine
(ustupio Ljubomir Radić)

saborski zastupnik, aktivni je svjedok preporodnih ideja 1882. godine, kao i osnovatelj prvog slavenskog političkog udruženja *Narodne slavjanske čitaonice* (Bućan, 1985: 283) u Splitu. Majka, Jelisava (Elisabetta) (1835.-1908.) rođena je u splitskoj obitelji de Capagrosso-Cavagnin.

Petar je upisao studij prava na Sveučilištu *Universitate Litterarum Vindobonensi* u Beču 1881. godine nakon što je završio Klasičnu gimnaziju u Splitu (Mladineo, 2015: 199). Već kao student, pokazivao je sklonosti prema turizmu i propagiranju prirodnih i povijesnih znamenitosti dalmatinske obale. Iz imenika *Hrvatskog arheologičkog društva* doznajemo o njegovu članstvu. Bio je i član bečkog Veslačkog kluba *Albatros* i kluba *Nautilus* iz Klagenfurta (Ganza, Čaljkušić, 2005: 8). Studij, a potom i doktorat na pravnom fakultetu zavr-

šio je u Beču 1886. godine, a u Split se vratio u vrijeme izrazite borbe narodnjaka i autonomaša.

Petar Kamber utemeljitelj je veslačkog sporta u Splitu. Uz svoje kolege, bečke studente, 1890. godine jedan je od osnivača *Rowing and yachting club Adria*, prvog i najstarijeg veslačkog i jedriličarskog kluba u Splitu koji je djelovao do 1928. godine. Od 1890.-1896. godine bio je predsjednik a od 1896.-1900. potpredsjednik *Adrie,* ekskluzivnog kluba „engleskog tipa" u koji su primani isključivo članovi iz viših i imućnijih društvenih krugova. Službeni jezik bio je engleski a umjesto sportskih uspjeha prioritet postojanja bilo je ugodno obiteljsko druženje članova na izletima duž Dalmatinske obale. Upravo zbog toga, u 39 godina djelovanja, klub nije postigao nikakve natjecateljske uspjehe. Prestankom djelovanja 1928. godine čamci su ustupljeni *Gusaru*, a jedriličari su pristupili *Labudu*. Kamber je svoju privrženost Kaštelima iskazao organiziranjem Prve regate Jedriličarskog kluba *Adria* 1904. godine u Kaštelanskom zaljevu.

Nakon stažiranja, 1892. godine Kamber je položio ispit za vršenje *Odvjetničtva* i 1894. postao sudski tumač i prevoditelj za njemački jezik dokumentacije pisane hrvatskim i talijanskim jezikom (Mladineo, 2015: 199). Te godine u *Narodnom listu* (1894-59) navodi se da u bečkom „Neues Wiener Tagblattu" piše da u Kaštela treba ići na ljetovanje jer je to mjesto ugodnog boravka. U to vrijeme postoji nakana čeških i austrijskih hotelijera za gradnju kupališta, lječilišta i hotela u Kaštelima.

Petar Kamber oženio se 1896. godine s Nikolinom (Nikom) Velat (1865.-1918.), Splićankom, s kojom je imao sedmero djece: Pavu, Ivu, Elizabetu (Elzu), Jele-

Veslači Adrie krajem 1890-ih godina (ustupio Ljubomir Radić)

nu (Lenku), Maricu, Josipu (Pinu), i Antoinettu (Anticu). Nakon Nikolinine smrti oženio je Mariju Ugrin s kojom je imao troje djece: Krunoslava, Katju i Serđa. Službovao je kao javni bilježnik u Vrlici, Trogiru i Splitu, naslijedivši javnobilježnički ured od svog oca. Tada je često prolazio kroz Kaštela.

Već tada je bio veleposjednik, dio imovine je stekao, a dio naslijedio od djeda Petra, oca Pave i majke Jelisave pl. Capagrosso. Obitelj Capagrosso je u XIX. st. kupila kaštel Rušinac, zapadno od kaštela Vitturi. Na području današnjeg Kaštel Lukšića, baštinila je i vinograd koji se nalazio u gornjem dijelu Kamberovog parkovnog kompleksa, uz državnu cestu (Arhiv HPMS). Uz kupljene i naslijeđene parcele u Kaštel Starome, posjedovao je terene i zgrade u Splitu, Sinju i Dicmu. Njegova pokretna imovina sastojala se od pokućstva i kućnih potrepština u kućama u Splitu, Trogiru, u Villi Niki, tri broda cutter, passara, canotto, dionice Jachtc-

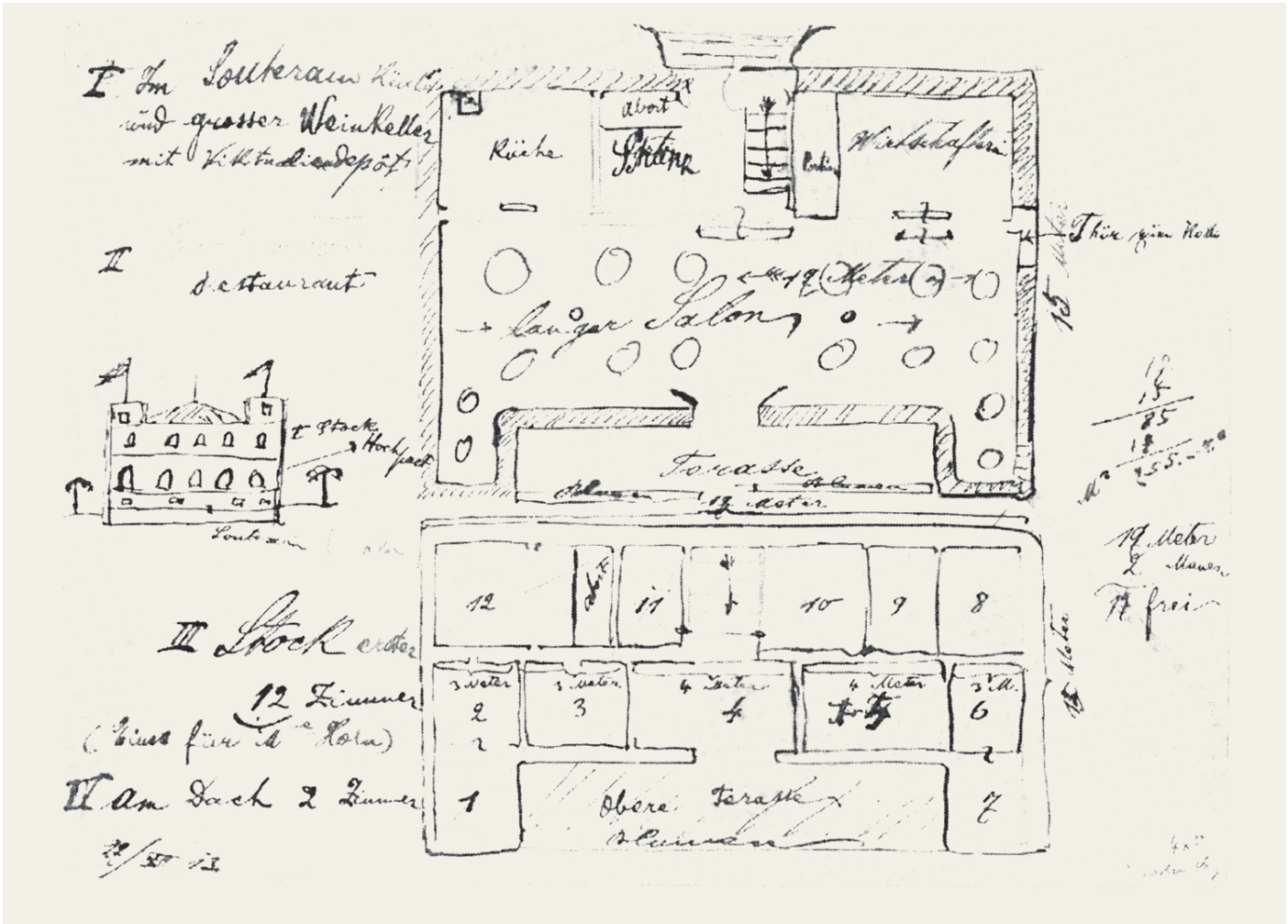
Petar Kamber u Beču 1886. godine, fotografija (MGK 1510)

lub & Cutter, Kaštelanske plovidbe u Splitu, Narodnog lista Nazionale, Societa' Enologica, Ljubljanske kreditne banke, Prve pučke dalmatinske banke, životnog osiguranja kod Assicurazioni Generali iz Trsta, odjevnih predmeta i drugih osobnih stvari te gotovine pohranjene u Prvoj dalmatinskoj banci - Prima Banca Popolare Dalmata.

Iz ljubavi prema moru, 1900. godine dr. Petar Kamber je po uzoru na englesku aristokraciju, kao pripadnik bogatijeg sloja građanske klase, a zbog razonode i uživanja dao izraditi u splitskom brodogradilištu 'Ivanko' u vlasništvu Trogiranina Domenika Ivanka, mali jedrenjak s jednim jarbolom - *cutter* i nazvao ga „Nika" po svojoj tadašnjoj supruzi Nikolini Velat. S ponosom i strašću plovio je splitskim akvatorijem.

Promatrajući Kaštela iz Splita pružao mu se pogled na cjelovit, skladan i lijep Kaštelanski zaljev. Kamberova životna preokupacija postala je pretvoriti Kaštela u turističku rivijeru svjetskog glasa. Bio je promotor, danas popularno zvanog „kulturnog turizma" i smještajnog rekreativnog turizma. Isticao je da budućnost Kaštela ovisi o očuvanju prirodnih i kulturnih dobara koje su prvi uvjet za razvoj turizma. Dobro je poznavao njemački i francuski jezik što mu je omogućilo komunikaciju s tadašnjim turističkim grupama. Turističke skupine također je upoznavao s kaštelanskim naseljima, naime, išao je ususret agencijama često i kao besplatni vodič. Još 1898. godine Praški list „Journal des debats" izvještava kako je dr. Petar Kamber, dobar poznavatelj francuskoga i njemačkog jezika, francuske turiste koji su putovali Dalmacijom parobrodom „La Garonne" vodio „kroz starohrvatske iskopine u Kninu". Turističke agencije su ga koristile kao besplatnog vodiča, a s žarom je reklamirao specifičnosti i atraktivne spomenike a sve u svrhu promicanja Kaštela.

Nakon očeve smrti, od 1898. godine preuzima njegov javnobilježnički ured u Splitu. Sljedeće godine upućuje molbu Općinskom upraviteljstvu u Kaštel Novome za kupnju čest. zem. 1622 k.o. Kaštel Stari, što i ostvaruje

Skica hotela iz 1913. godine, izradio dr. Petar Kamber 1913. godine (Arhivsko gradivo HR DAST – 635)

21. srpnja 1900. godine za iznos od 400 kruna (Mladineo, 2015: 200).

Svjestan da njegova nakana zahtijeva znatne novčane uloge, znanje i umijeće, od 1900. do 1916. godine postupnim je otkupom parcela u Kaštel Starome, u okolišu već sagrađene obiteljske ville a zapadno od potoka Gostinj, formirao posjed na kojemu je planirao sagraditi hotel, što potvrđuje skica hotela iz 1913. godine, koju je sam izradio. Međutim, Prvi svjetski rat odgodio je realizaciju njegovih planova. Završetkom rata nastupa krizno vrijeme u svijetu, i u obitelji Kamber. Te godine umire Nika, supruga i majka njegove djece.

Sedmero Kamberove djece iz braka s Nikolinom Velat: Pave, Ivo, Elizabeta (Elza), Jelena (Lenka), Marica, Josipa (Pina) i Antoinetta (Antica), (iz obiteljskog albuma Mihovila Rismonda i Marice Rismondo Berket)

Nekoliko godina nakon njezine smrti oženio je Mariju Ugrin. Obitelj se širi i dijeli na „splitsku“ i „kaštelansku“ a veliki „kaštelanski projekt“ stagnira.

Hotel je otvoren tek 1928. godine. Već 1929. godine svjetska gospodarska kriza loše se odrazila i na poslovanje novootvorenog hotela *Palace*. S obzirom na višegodišnju gradnju, Kamberu je investicija očito predstavljala velik financijski teret. Hipotekarni kredit nije uspio redovito otplaćivati, pa je vlasništvo nad hotelom, vilom Nikom i cjelokupnim posjedom 1936. godine preuzela *Državna hipotekarna banka*. Petar Kamber od tada napušta hotelijerstvo i nastavlja raditi kao javni bilježnik.

Dr. Mirko Buić, ban Primorske banovine, o Petru Kamberu napisao je crticu koja najbolje govori o njegovu karakteru i nesretnim okolnostima u kojima se zatekao. Dopis je uputio 25. veljače 1939. godine predstojniku Ljubljanske kreditne banke d.d. u Ljubljani u kojem piše:

„Gospodin dr. Petar Kamber, o kome Vam ne treba da pišem, jer ga već decenijama Vaš zavod znade i kao bivšeg cenzora i notara i.t.d. a nadasve čestitog i dobrog čovjeka, nesretnim sticajem prilika nastradao je kao žrtva svog visokog kulturnog shvaćanja. Fanatik za sve što je lijepo, cijeloga života neumorno je radio na uredjenju naših krajeva, pošumljavanju, propagandi turizma i.t.d. i sam svojim primjerom na jednom dijelu svog bogatog imanja htio je da prednjači. Učinio je napor, kojeg nije mogao da izdrži i od tog časa počinje njegova strahovita katastrofa, u kojoj ima udjel i vaš Zavod. Ovo dana ima da uslijedi i posljednji udarac, koji ovom čestitom starom gospodinu ima da ogorči posljednje dane i baci cijelu nezbrinutu obitelj u ponor očaja… Meni je žao, što Vas molestiram, ali nemogu da se ne odazovem pozivu savjesti pri gledanju propasti jednog rijetko poštenog gospodina i njegove obitelji. Pogotovo onda kada je sve to konsekvenca – ne špekulacija, već idealnog shvatanja svog životnog zadatka“ (HR DAST – 635).

Nika i Petar sa svojom djecom u vrtu Ville Nike početkom XX. stoljeća,
(iz obiteljskog albuma Mihovila Rismonda i Marice Rismondo Brket)

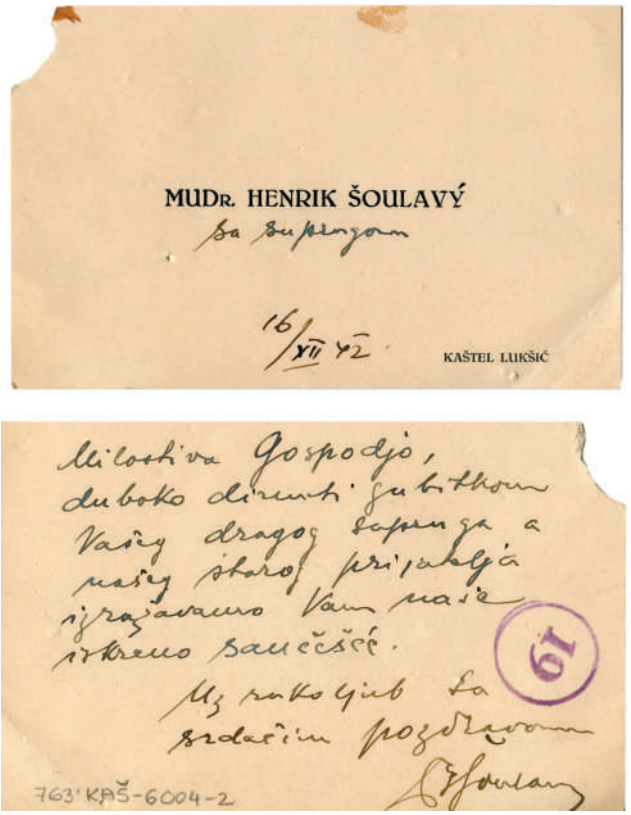
Na ulazu u restoran Hotela Palace 1937. godine

Marija Ugrin, druga Kamberova supruga pred villom 30-ih godina XX. stoljeća

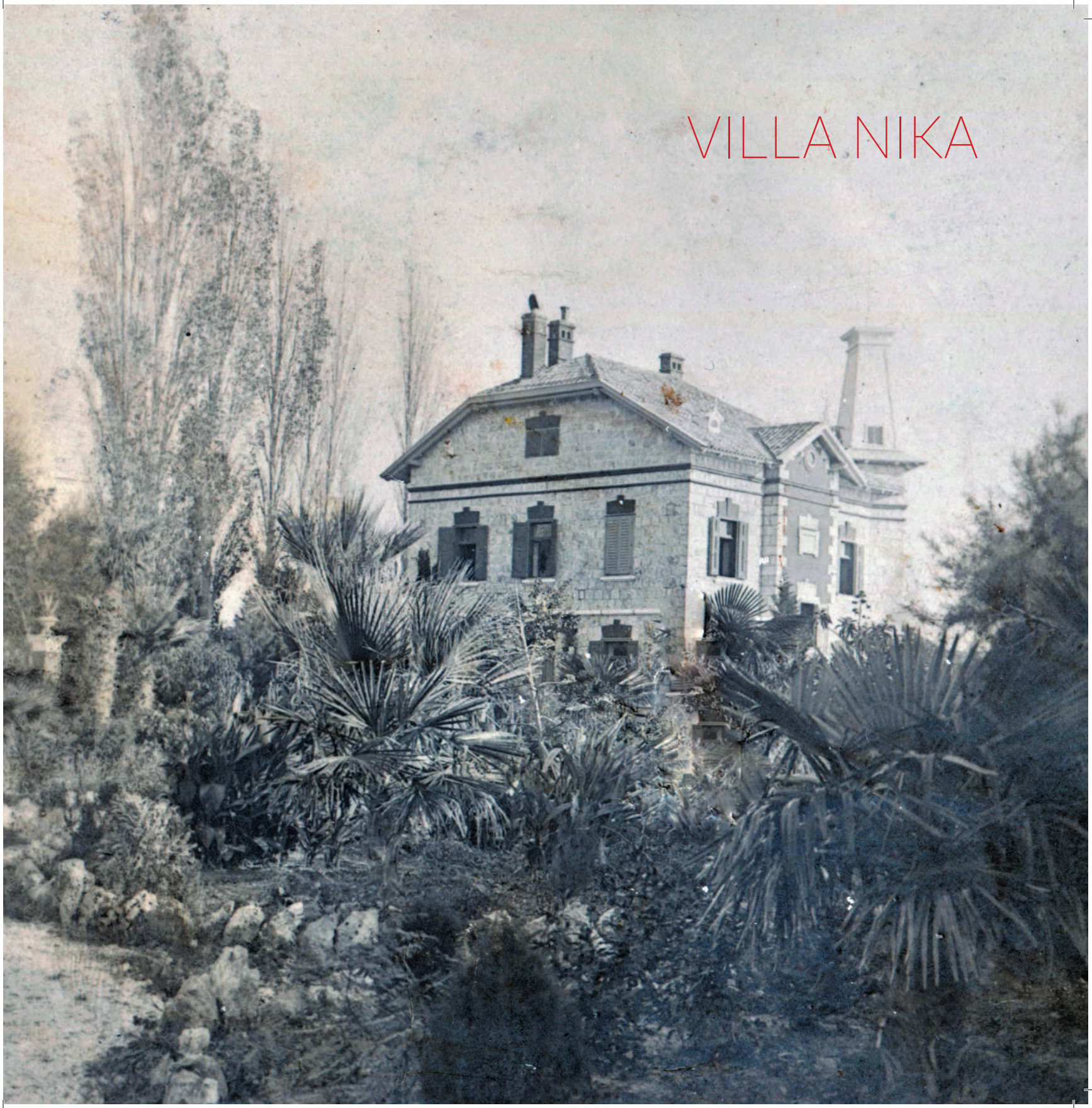
Izmučen teškom financijskom krizom, od posljedica upale pluća 11. prosinca 1942. godine umire dr. Petar Kamber – prvi kaštelanski hotelijer. Prije smrti, u pismu od 24. ožujka obraća se župniku u Trogiru i zahvaljuje mu na duhovnoj pomoći jer mu je *„Bog dao da hrabro izdržava teške udarce nanesene mu zbog grabežljivosti banaka koje su ga je dovele do prosjačkog štapa"* (HR DAST – 635).

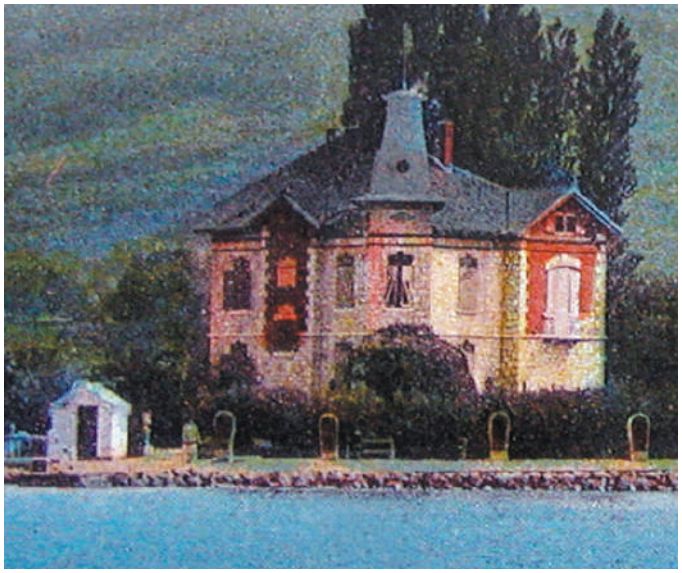
Sahranjen na Splitskom groblju na Sustipanu, a danas počiva na Lovrincu.

MUDr. HENRIK ŠOULAVÝ
16/XII 42
KAŠTEL LUKŠIĆ

Milostiva Gospodjo,
duboko dirnuti žalošću
Vašeg dragog supruga a
našeg starog prijatelja
izražavamo Vam naše
iskreno saučešće.
Uz rukoljub sa
srdačnim pozdravom
19
763 KAŠ-6004-2

Pismo sućuti Mariji Kamber, uputila obitelj dr. Henrika Šoulavya 1942. godine (MGK 6004-2)

VILLA NIKA

Villa Nika

Na početku dvadesetoga stoljeća nagli razvoj turizma, znanosti i industrije, kao i sasvim drugačiji društveni odnosi, unose velike promjene u dotadašnjim shvaćanjima pa tako i u organizaciji prostora što dovodi do potpuno novog izgleda naselja i priobalja. Ovaj pitomi, plodni kraj s blagom klimom stoljećima kultiviran i pretvoren u oazu ljepote, privlačio je putnike namjernike i intelektualce koji su ga prepoznali za ladanjske užitke i na morskoj obali odlučili graditi ville, pansione i hotele. Brojni Splićani kao i kaštelanske imućnije obitelji, po uzoru na Mletke (Božić Bužančić, 1966: 279) sele se iz svojih kuća u povijesnim jezgrama i podižu nove kuće izvan mjesta, građene secesijskim stilom koji se javlja na samom prijelazu iz devetnaestoga u dvadeseto stoljeće (usp. Kezić, 1991, 1-167).

Petar Kamber je, zaljubivši se u Kaštela, odlučio pobjeći iz gradske vreve, proširiti svoj posjed i izgraditi kuću za odmor – villu koja neće nagrđivati krajolik, koja će ga oplemeniti i pridonijeti mu svojim sadržajima. Za gradnju je odabrao najljepšu i najprirodniju mikrolokaciju na kaštelanskom obalnom pojasu čije promjene možemo pratiti od izrade Kaštelanskog katastra 1831. za Austrijske uprave i njegove Reambulacije koja se provodila od 1878. do 1883. godine. Dostupna arhivska građa, povijesne fotografije i razglednice svjedoče o prostornim promjenama dijela obale na kojemu je Petar Kamber sagradio obiteljsku villu u „švicarskom stilu“ (arhiv HPMS), a kasnije i hotel *Palace*.

Na javnoj dražbi 21. srpnja 1900. godine od Općinskog upraviteljstva Kaštel Novog kupio je čest. zem. 1622 k.o. Kaštel Stari (1622/1, 1622/2, 1622/3) na morskoj obali, na predjelu Štalije, zapadno od potoka Gostinj, koji ujedno predstavlja granicu između Kaštel Starog i Kaštel Lukšića.

Uvjeti prodaje opisani su u 12 točaka među kojima 5. glasi: *„Dostati će se gori naznačena nekretnina najboljem nudiocu, ako se obveže da će što prije i što ljepše podignuti zgradu, pa zato će on biti dužan, da pokaže Upraviteljstvu nacrt zgrade, kojoj će upraviteljstvo moći prigovoriti u pogledu vanjskog oblika i uresa, a dotičnik biti će dužan da učini popravke označene mu od Upraviteljstva.“*

Uvjet iz točke 11. dozvole gradnje bio je da Kamber izgradnju ville - kuće za boravak i odmor u prirodi mora započeti u roku od dvije godine od upisa u posjed i dovršiti kroz godinu dana. Poštujući tu odredbu Kamber je kuću sagradio već 1902. godine.

Ova kuća, iako već odavno napuštena, do danas je zadržala svoj izvorni izgled. Sačuvana je njena izvorna

prostorna koncepcija što podrazumijeva smještaj na samoj morskoj obali uz šetnicu i u okviru veće površine formirane u perivoj. Kuća je vješto, znalački i s osjećajem za sklad uklopljena u krajolik.

Dugo godina nije bilo utvrđeno tko je autor obiteljske kuće u Kaštelima čija gradnja je započela 4. kolovoza 1902. godine na čest. zem. 1622 k.o. Kaštel Stari (čest. zgr. 324) s ukupnom površinom od 1,285 m^3. Tijekom istraživanja arhivskog fonda dr. Petra Kambera pohranjena u Državnom arhivu u Splitu naišla sam na podatak da ju je projektirao Špiro Nakić, arhitekt školovan u Beču, Kamberov suvremenik i prijatelj, koji nije ostavio izrazitijeg traga u Splitu, i nije bio dosljedan secesijskom stilu iako je zaslužan za novi stilski izraz u ovom kraju. Naime, u prvim desetljećima XX. stoljeća u Splitu je, uz Špira Nakića djelovalo više arhitekata i građevinskih inženjera koji su školovani u Beču i Pragu, i koji su u Dalmaciju unijeli novi duh europske moderne (Blagaić, Januška, 2014: 8). Najznačajniji su Kamilo Tončić i Petar Senjanović. Njihova graditeljska aktivnost bila je intenzivna u razdoblju od 1900. do kraja Prvog svjetskog rata.

ŠPIRO NAKIĆ – graditelj Ville Nike

Špiro Nakić rođen je 7. veljače 1872. godine u Splitu. Njegov otac Vicko bio je trgovac koji se bavio izradom i prodajom namještaja i materijala za opremu i dekoraciju domova. Majka se zvala Marijeta rođ. Luger.

Osnovno školovanje završio je u Splitu. Od Dalmatinskog zemaljskog odbora 1889. godine dobio je potporu te odlazi u Trst i završava tehnički odjel na Višoj obrtnoj školi. Školovanje nastavlja u Beču na arhitektonskom odsjeku Umjetničke akademije odakle u Split donosi ideju europske secesije. Po završetku školovanja zaposlio se u građevinskom odjelu Ministarstva, a za svoj rad uskoro je dobio priznanja. Nakon povratka u Split, polaže stručni ispit 1900. godine u Zadru i dobiva certifikat za rad kao građevinski poduzetnik. Vraća se u Split i osniva građevinsku tvrtku i provodi nadzor i projektiranje stambenih zgrada, villa i radionica. Dugo godina jedini je poznati izvedeni projekt Špira Nakića u Splitu bila kuća Nakić izgrađena na mjestu trgovine njegova oca Vicka na zapadnoj strani Narodnog trga - Pjace (ex Gospodskog trga). Stambeno-poslovna trokatnica projektirana 1900. godine na kojoj je Nakić vodio i radove prvi je realizirani projekt secesije u Splitu. Građena je od 1902. do 1906. godine. Godina početka i završetka gradnje kao i njihovi inicijali upisani su u medaljonima na glavnom pročelju (Kezić, 1995: 121-122). Mladi Špiro Nakić, nećak tadašnjeg splitskog biskupa Filipa Frane Nakića, bio je i uspješni izvođač poslova na izgradnji biskupske palače (Piplović, 2005: 326). Izradio je detaljne nacrte za kamenoklesarske radove, od kojih su značajnije izvedbe prizemlja, osobito pročelja zgrade. Godine 1902. izradio je nacrt za zgradu Arheološkog muzeja (što nije izvedeno). 1909. godine *Spiro Nachich* seli u Pulu gdje postaje upravitelj Prve industrijske škole, škole za obrtničko crtanje i nastavlja projektirati nekoliko javnih zgrada od koji većina također nije izvedena (Piplović,1987: 89-92).

Špiro Nakić je za školovanja u Beču došao u dodir sa secesijom, stilom koji se oslobodio spona povijesnih

Villa Nika 2002. godine (fotografirala Sanja Acalija)

stilova i nagovijestio promjene. Inače, ta 1902. je prijelomna godina u Splitskoj arhitekturi kad graditelj Kamilo Tončić pod utjecajem Otta Wagnera, bečkog arhitekta, uvodi suvremeni secesijski stil i ostaje najdosljedniji arhitekt secesijskog stila u Hrvatskoj propagirajući internacionalnu secesiju (Kečkemet, 2002:386/ Kečkemet, 2004:300).

Villa Nika je primjer skladne građevine koja je oblikovana kombinacijom sjevernotalijanske historicističke arhitekture, tradicionalne dalmatinske arhitekture i sjevernjačke arhitekture secesije smještene u slobodan krajolik. Projektant je uz tradicionalne, koristio i suvremene materijale poput cementa, opeke, eternita i željeza koje je upotrijebljeno samo za izradu ograda, akroterija i dvorišnog portala. Teško je u to vrijeme bilo pomiriti „moderno" i „tradicionalno". Nove građevine bile su izložene kritici. I sam Petar Senjanović povodom „Prve dalmatinske umjetničke izložbe" 1908. godine objavljuje studiju u kojoj se zalaže za domaće građevne oblike. On kritizira zanemarivanje lokalnih i forsiranje upotrebe uvoznih secesijskih ukrasnih motiva kao i građevnih materijala i oblika, imitaciju dvoraca i pokrivanje eternit pločama (Kečkemet, 2004:300). Iako je i Nakić upotrijebio dio nepoželjnih elemenata i materijala ipak je najvažnije da je kuću izgradio poštujući ambijentanu vrijednost i prirodnu karakteristiku terena kao i stare pravce pristupa. U oblikovanju arhitekture i mediteranskog parkovnog ambijenta uz nju, prevladali su estetski čimbenici i nakana da se što skladnije uklopi u krajolik tako da stvara ugodu ne samo vlasniku nego i svakom prolazniku.

Posebna pažnja pri projektiranju kuće i okućnice posvećena je ulazu u posjed, vrtnoj ogradi i željeznim vratima u čijoj ornamentaciji je najviše prisutan slikoviti secesijski duh. Dvorišni portal ni kovane vratnice nisu sačuvane, ali je sačuvan crtež ulaza u posjed, koji se sastojao od dva visoka stupa građena kombinacijom opeke i kamena te željeznih kovanih vratnica s inicijalima PK (Petar Kamber). Nacrt je izradio Špiro Nakić (PMS/HR DAST – 635).

Villa je izvorno funkcionirala kao jedinstven stambeni sklop. Kultura stanovanja i boravka u njoj bila je na zavidnoj visini. Kuća, jednokatnica s potkrovljem i suterenom imala je sav moderni komfor tog vremena: podrum, nešto izdignuto prizemlje, prvi kat i stambeno potkrovlje sastojali su se od šest velikih soba, dvije manje sobe, kuhinje i jedne pomoćne prostorije, a u potkrovlju nalazila se i sobica za služavku. Prigodom pripreme terena za gradnju 1900. godine pronađena su dva izvora hladne pitke vode od kojih je onaj kod ulaznih vrata putem cjevovoda i pumpe opskrbljivao kuću vodom (arhiv HPMS).

Tlocrt je zadržao tradicionalnu oznaku: u osnovi je kvadratni. Odjeci većih urbanijih sredina mogu se prepoznati u detaljima arhitektonske plastike. Na pojedinim detaljima prepoznaju se estetske težnje graditelja i naručitelja. Izvorno razigrano krovište s izbačenom drvenom strehom, oslonjenom na drvene izrezbarene konzole, nekada pokriveno eternit pločama, davalo je kući romantičarski izgled sjevernjačkog ljetnikovca (Pivac, 2006: 301).

Ulaz u kuću nalazi se na sjevernom pročelju, pristupa mu se s nekoliko stepenica koje vode na terasu i u izdignuto prizemlje. Na terasi je ograda - kamena balustrada. Na pročelju se nalaze ulazna vrata, pet većih i

jedan manji prozor na zabatu, usječenih u zidni plašt. Iznad nadvoja ulaznih vrata vijenac je prekinut zbog umetnute kamene nišice.

Na zapadnom pročelju uočavamo ugaoni rizalit s jednim prozorom i vratima koji se nalazi na spoju južne i zapadne fasade. Na njegovu se prizemlju nalaze još jedna vrata za pristup poligonalnoj terasi za sunčanje koju također krasi balustrada. Čini se da ove dvije terase nisu bile projektirane u izvornom Nakićevom projektu jer u zahtjevu za procjenu nekretnine koji Kamber 1934. godine šalje Sreskom sudu u Trogiru navodi se da uočava preinake u odnosu na projekt iz 1902. godine a to se odnosi na kamene terase na južnoj i sjevernoj strani koje po njegovu mišljenju povećavaju vrijednost nekretnine (HR DAST - 635). U slobodnom prostoru pod krovom nalazi se romboidni geometrijski ukras izrađen tehnikom štrcane žbuke (terrabone) .

Na zapadnom pročelju u visini prvog kata, uklopljena u zid od opeke ističe se kamena ploča uokvirena kamenim okvirom s nazivom ville i godinom gradnje - *Villa Nika 1902*, pet većih i jedan manji prozor, te okrugli prozorčić iznad ploče s natpisom.

Južnim pročeljem dominira rizalit sa terasom i balkon sa trifornim otvorom u ritmu prozor-vrata-prozor preko kojeg je ostvaren kontakt s okolišem i puca predivan pogled na more. Tu su još tri velika i jedan manji prozor kao i željezni akroterij na zabatu te otvor s rešetkama u razini podruma. Istočno pročelje je najsmirenije.

Sva pročelja sagrađena su u kamenu i manjim dijelom u opeci što ukazuje na secesijsku dekorativnost. Zidni plašt je naizmjenično isprekidan udubljenjima i ispupčenjima od kojih je najuočljiviji ugaoni rizalit.

Nesimetrija na pročeljima pojačana je upotrebom materijala različitih u strukturi i boji, slikovitoj rustičnoj obradi kamena i uporabi opeke. Projektant veliku važnost pridaje kvaliteti materijala kojim se gradi pa kao osnovu zgrade, u podnožju uočavamo kameni sokl ispupčen prema vani, ozidan ručno klesanim blokovima od domaćeg tvrdog šoltanskog kamena (HR DAST – 635), slagana u tri reda u visinu na koji se nastavlja zidno platno prizemlja koje je glatke plohe ali rustičnog slaganja. Prizemlje od prvog kata odjeljuje tanki i jednostavni razdjelni kameni vijenac pravokutne profilacije, karakteristika klasicističke i historicističke podjele vijencima, a kat od potkrovlja dvostruki vijenac od opeke. Zidni plašt kata na dijelu zapadnog i južnog pročelja građen je opekom. Na pročelju se nalaze prozori kao izduženi pravokutnici s profiliranim kamenim klupčicama i nadprozornicima od opeke, osim na dva prozora na južnom i zapadnom istaku gdje se uočava inverzija (zidni plašt je od opeke, a nadvoj je kameni). Zidovi su s unutrašnje strane zbog hidroizolacije premazani debljim slojem bitumena.

Tipično secesijskih ukrasa je malo. Sačuvana su svega tri kovinska proizvoda, na južnom pročelju još uvijek nalazi se balkonska ograda dimenzija 196 x 99 x 90 cm (Brajnov-Botić/ Violić, 2015: 261). Izrađena je od kovanog željeza koje arhitekturu secesije snažno oživljava. Na njoj uočavamo tri polja odijeljena tordiranim šipkama kvadratnog presjeka. Balkon nose masivni željezni nosači i četiri konzole elegantnih secesijskih vitica. U središtu ograde, u kružnici su inicijali Pe-

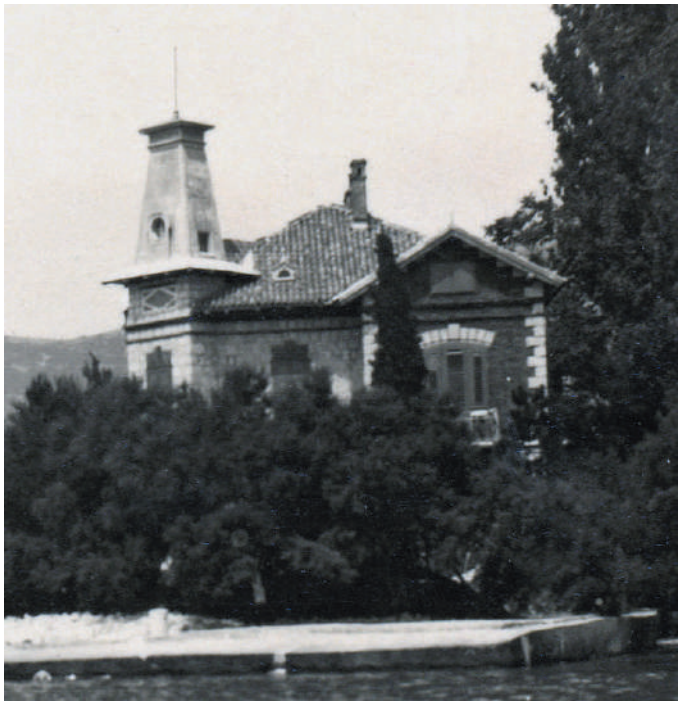
tra Kambera: PK. Nedostaje drveni rukohvat. Podno krovnog tornja na zabatima južnog i zapadnog pročelja nalazila su se dva akroterija dimenzija 85cm x 65cm.

Krov krase četiri dimnjaka. Krovište ima importirano sjevernjačko obilježje, izvorno razigrano s drvenom konstrukcijom strehe prekriveno crijepom - kupom kanalicom duljine 50 cm koje je u originalnoj izvedbi bilo popločano eternit (salonit) pločama.

Kao logični nastavak ulaza, u hodniku se nalazi drveno stubište s ogradom, centralno smješteno u nastavku ulaza. Prizemlje je popođeno brušenim „terazzo veneziano“ (obloga sastavljena od mramornih i kamenih granula različitih veličina - vezanih cementom). Prvi kat je prekriven hrastovim dužicama a potkrovlje cementnim namazom.

Prvotni interijer kuće nam je u potpunosti nepoznat. Dostupan nam je samo projekt preuređenja *Ville Nike* koji je izradio Anton Srdar u Kaštel Gomilici u ožujku 1940. godine. Prema tom projektu u podrumu se nalazi pet prostorija od kojih je jedna mala za sobaricu a velika južna služi kao spremište za sandoline koje su u ponudi za iznajmljivanje. Na uzvišenom prizemlju nalazi se hodnik sa stubištem koje vodi u potkrovlje, četiri sobe i dva nužnika. Iz južne sobe pristupa se teraci za sunčanje. Na prvom katu su četiri spavaće sobe i kupaonica. Jugoistočna soba ima izlaz na balkon. U potkrovlju su četiri sobe i jedan uski, dugi nužnik.

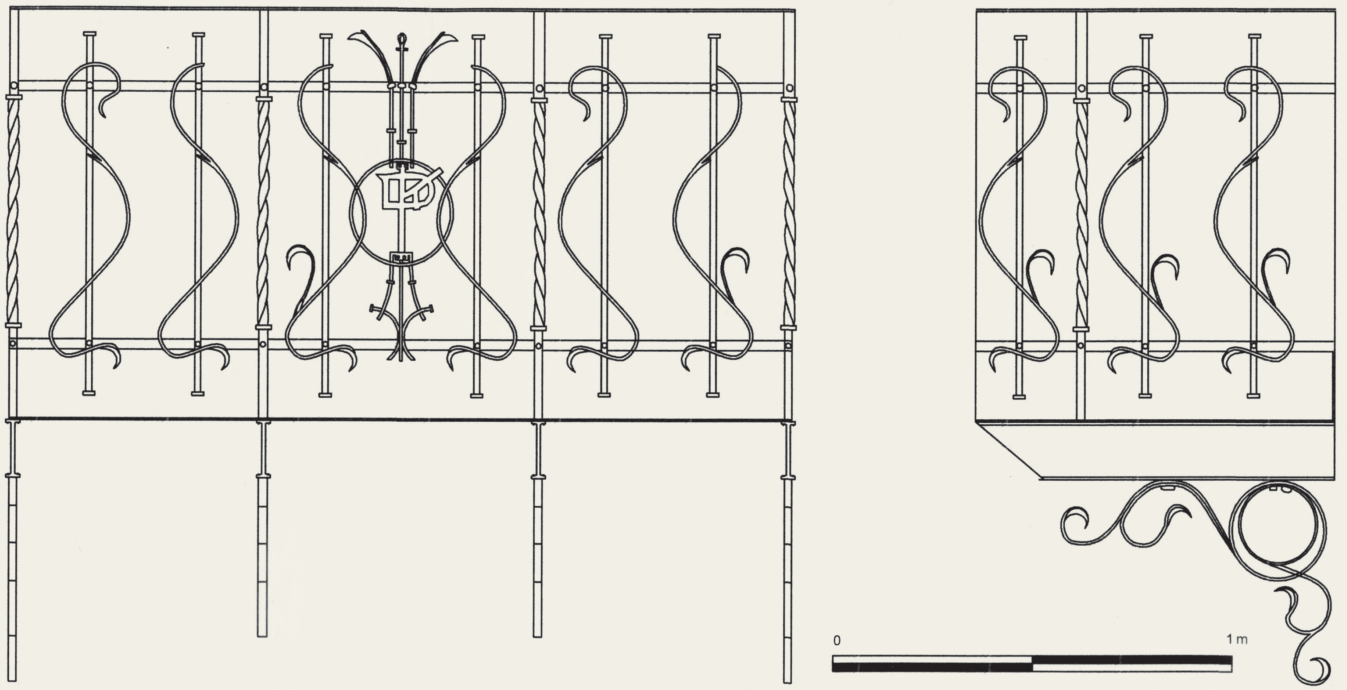
Vila Nika ima status zaštićenog kulturnog dobra kao nepokretno kulturno dobro – pojedinačno s oznakom dobra Z-3583, klasificirana je kao profana graditeljska baština, NN 145/08.

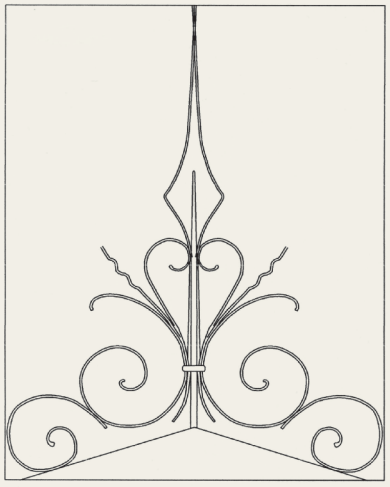
Villa Nika šezdesetih godina XX. stoljeća, fotografija MGK

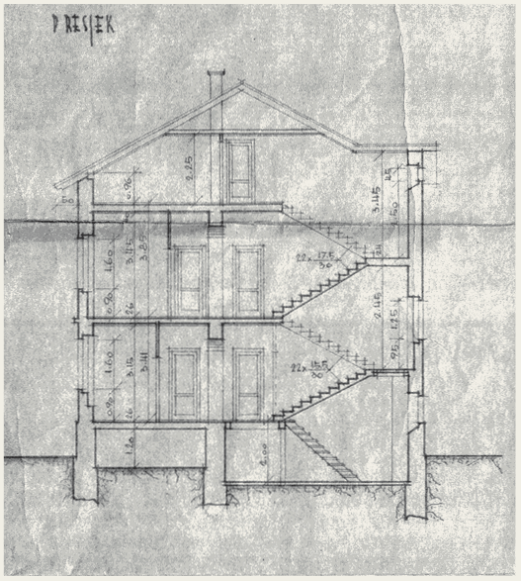
Natpis s godinom gradnje na zapadnom pročelju

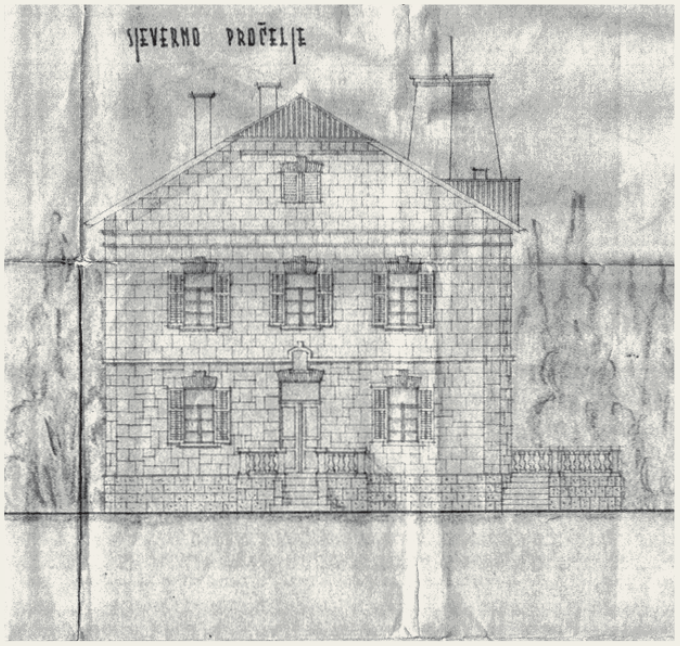
Balkonska ograda na južnom pročelju (crtež Doroti Brajnov Botić)

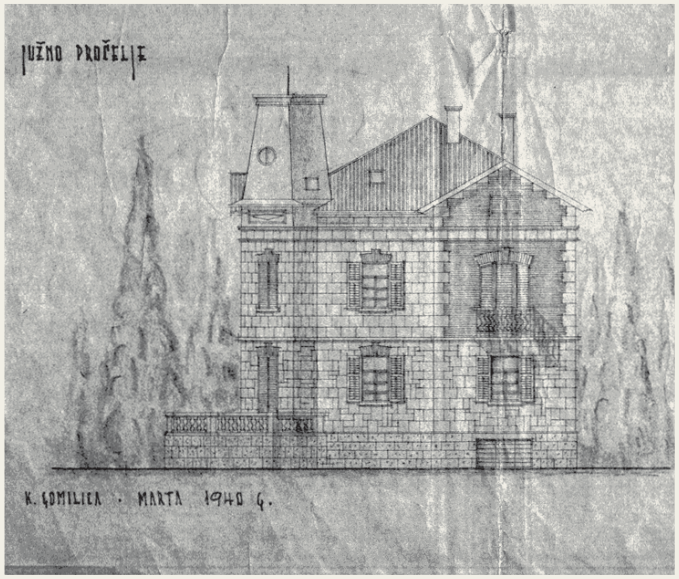
Akroterij, kovano željezo, 85cm x 65 cm
(crtež Doroti Brajnov Botić)

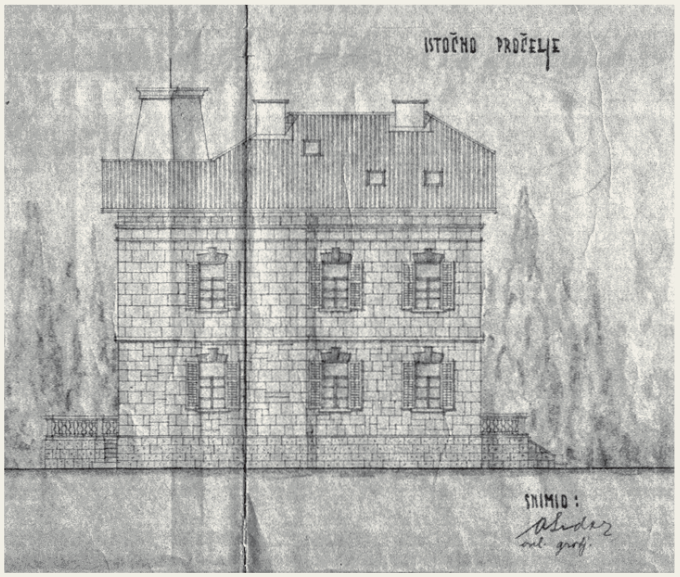

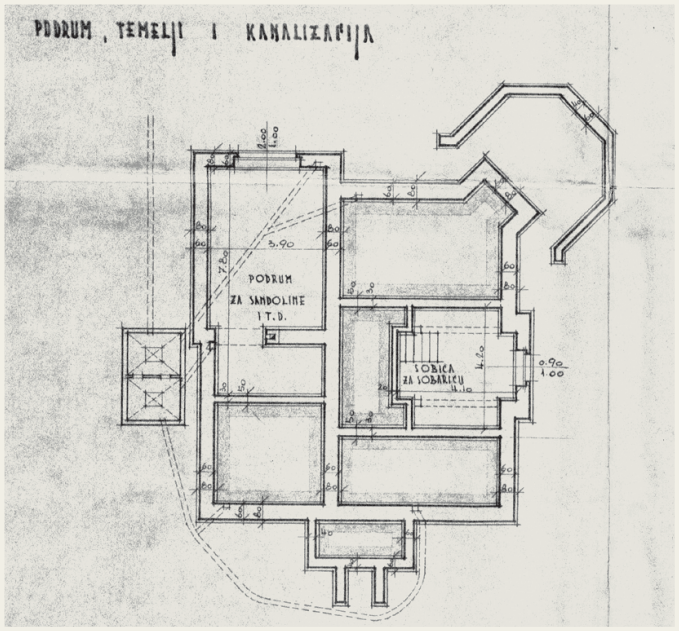

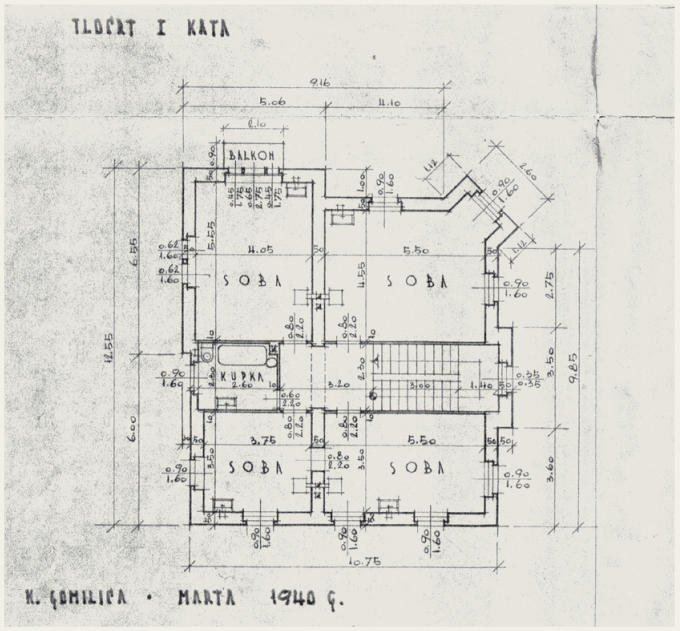

Arhitektonske snimke stanja 1940. godina, Anton Srdar (Arhiv hotelskog poduzeća Kaštelanska rivijera)

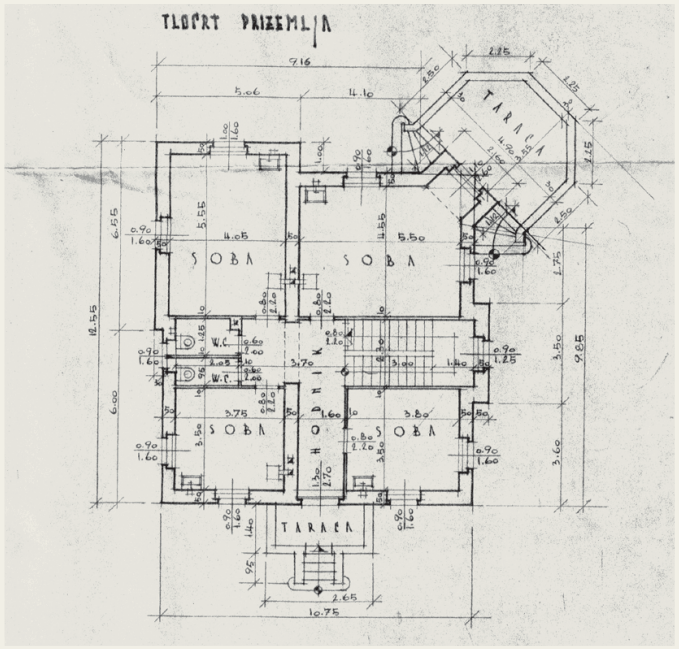

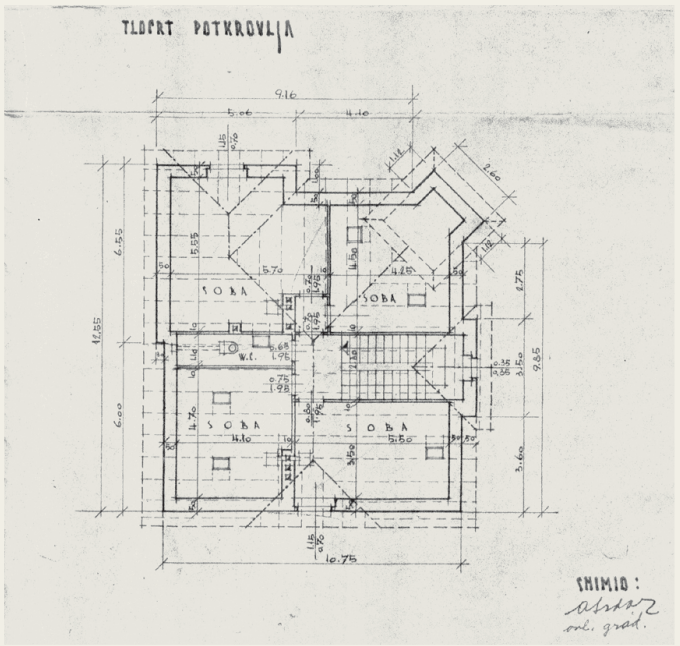

Arhitektonske snimke stanja 1940. godina, Anton Srdar (Arhiv hotelskog poduzeća Kaštelanska rivijera)

Pogled sa šetnice Štalija na Kamberov posjed početkom XX. stoljeća (ustupio Soniboj Grgin)

Villa Nika tridesetih godina XX. stoljeća, fotografija (MGK 6088)

Pogled na kompleks s hotelom Palace i Villom Nika osamdesetih godina XX. stoljeća

Villa Nika 2002. godine (fotografirala Sanja Acalija)

OKOLIŠ
VILLE NIKE

Kamberovom imanju možemo pristupiti sa sve četiri strane svijeta. S juga morskim putem, sa zapada obalnim putem – Štalijom, putem koji je povezivao Kaštel Lukšić i Kaštel Stari. U vrijeme gradnje ville taj put nije postojao, obalu su krasile agave s visokim cvjetovima, stabla i ukrasno bilje, oleandri, šipak i ruže. Kolni put počeo se graditi 1903. godine, a dovršen je 1913. godine. Sljedećih godina postupno se proširivao sukladno potrebama, tako da je potpuno dovršen 1939. godine. Sa istočne strane kući se pristupa sa šetnice, danas ulice Kamberovo šetalište. Na tom prostoru, istočno od kuće, uz potok Gostinj 1890. godine zasađen je prvi javni školski vrt (Bućan 2015:476) koji je kasnije pretvoren u šumu parkovnih stabala. Prevladavali su borovi, tamarisi, pitospore, stabla lovora i bijele (srebrne) topole. Zbog prostornog sklada, put od Kaštel Lukšića do Kaštel Novoga (od Rampade, pred Villom Nika, preko Štalije i Garajinovice sve do hotela Riviera) početkom XX. stoljeća bilo je mjesto šetnje kaštelanske mladeži (Acalija, 2015:106).

Kući koja je sačuvana gotovo u izvornom obliku ali s manjim preinakama pristupa se ulaznim portalom koji vodi u perivoj koji je danas znatno prorijeđen, čime je narušena njena izvorna ambijentalna vrijednost.

Lijevo od glavnog ulaza u posjed pred terasom sa ulaznim vratima u kuću nalazio se bunar s bazom od opeke, kamenom krunom i poklopcem od lima te mali kameni ribnjak s postoljem koji nije sačuvan ali je fotodokumentiran 2002. godine. Kao korisni i ukrasni građevni element vanjskog prostora, s južne strane ville uz tadašnju obalu napravljen je i prostor za sunčanje u formi terase s balustradom, popođen nebrušenom terazzo oblogom.

Pri izgradnji obiteljskih kuća vrt ili perivoj postaju važna stavka privatnog i javnog prostora na početku XX. stoljeća. Još prije dovršetka Ville Nike, iskonski osjećajući da su perivoji i vrtovi bitan korak u urbanističkom smislu a po uzoru na splitske privatne kuće koje kao sastavni dio imaju osmišljene vrtove, Kamber je po uzoru na starije kaštelanske perivoje obitelji Vitturi, Tartaglia i Capagroso, a kao nastavak već postojećeg školskog vrta, u okolišu ville na čest. zem. 1622/1 i 1622/2 formirao prostor s egzotičnim raslinjem površine 2.747 m^2. Zbog skladnog i vještog oblikovanja staza i biranog raslinja perivoj je predstavljao pravo umijeće hortikulture. O tome nam svjedoče fotografije i razglednice koje se čuvaju u Dokumentarnoj zbirci *Muzeja grada Kaštela*. Na jednoj od njih uočavamo i Kamberov lik. Pod njegovim budnim okom od 1899.-1900. Duje Slipčević, Lukšićanin, kopao je rupe za sadnju, a Kamber je svojim rukama sadio i zalijevao. Uz Villu se nalazio gusti šumarak lovora visok do 12 metara, šipci, agave, juke, oleanderi, trstike, naranče, nešpule, ruže, dalije, sukulenti i kaktusi smješteni u tzv. „kamenjare". Boriće i jele donio je iz trogirske Poljodjelske škole (Arhiv HPMS). Vrt u okolišu ville krasile su i palme kao obavezan ukras okoliša ladanjskih kuća. Možemo tvrditi da su palme u Kaštela stigle zajedno sa turizmom kao simbol ugode i odmora. Kamber je palme sadio prvenstveno zbog njihove simbolike - putovanja, dalekih krajeva, egzotike zato što su određivale su modu, status i prestiž (Bućan, 2012: 6). Već velika stabla palmi prenosio je iz perivoja obitelji Karaman (između utvrda Bašćun i Cornaro) u Splitu na čijem se mjestu trebala graditi zgrada Pošte. Prenosili su ih po dvije najvećim splitskim karom, dizali u zrak tzv. „ma-

cacom“ posuđenom u tvornici Cementa Girardi&Betiza i polagali u 1x1x1,5 metara iskopane rupe.

Svu raskoš perivoja i kuće uočavamo na razglednici fotografiranoj s mora 1910. godine a prije izgradnje pristaništa. U malom kaiću snimljen je Kamberov sin Pave, dok se u pozadini jasno vidi već oformljeni perivoj oko tek izgrađene kuće. Uočavamo kućicu za plažne rekvizite i ležaljke od pruća.

Usporedbom katastra iz 1831. godine s današnjom parcelom vile Nike može se uočiti da je južni dio terena pred kućom nasut, a nakon otkupa ostalih parcela Kamberova posjeda i promjene trase obalnog puta teren je na sjeveru dobio drugačije granice. Naime, u Trogiru je 24. listopada 1911. izrađen projekt za otkup parcela i proširenja obale pred villom Nika za 400 metara kvadratnih. Kamber je 1912. godine od C. K. Erar kupio novih 400 metara kvadratnih na obali i u moru za produženje pristaništa pred villom po priloženu nacrtu. Pomorska Vlada u Splitu 18. lipnja 1912. dozvolila je Kamberu izradu pristaništa pod uvjetom da ostane javno dobro svakom pristupačno, a prolaz do ceste stalno otvoren čemu se on odlučno suprotstavio. U pisanoj izjavi od 22. srpnja naglasio je da je samo čest. zem. 1622/3 upisana kao javno dobro. Ostale parcele koje su u njegovu vlasništvu bez prava su služnosti, te da je zahtjev za produženje gata dan zbog izgradnje još četiri ville koje su prema nacrtu trebale biti sagrađene na čest. zem. 1615/1, 1621, 1620, 1619 k.o. Kaštel Stari, a produženi gat trebao je služiti radi lakšeg iskrcavanja materijala. Potpisana je pogodba između dr. Kambera i Ante Kovačeva, zidarskog majstora iz Kaštel Lukšića, za gradnju gata kojemu je teren nasi-

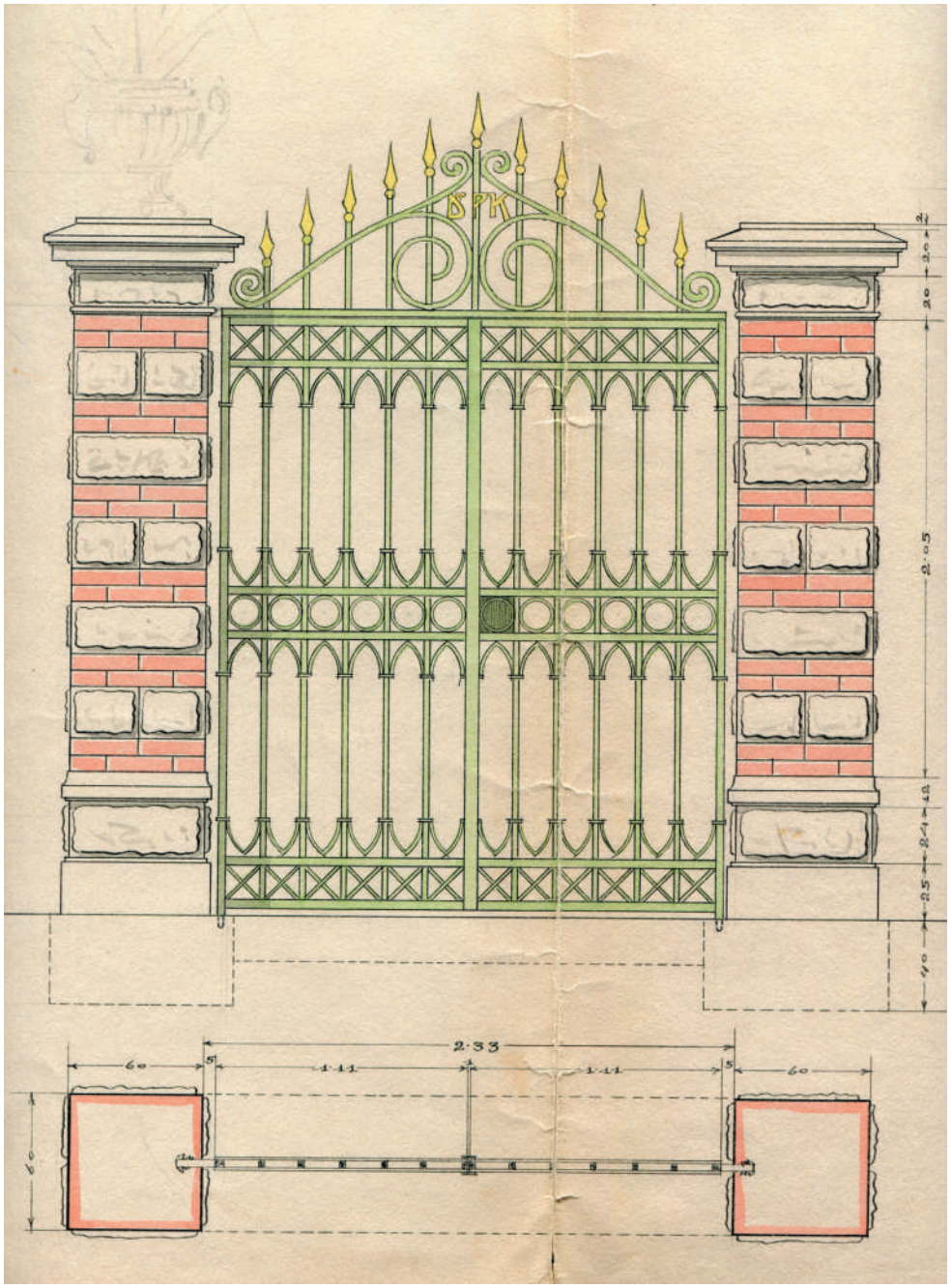

Villa Nika, pogled s mora oko 1910. godine (u brodiću se nalazi Pave, najstariji Kamberov sin), litografija-razglednica, G. A. Milisich (MGK 3636)

pan vulkanskom zemljom. Isti meštar je 1924. godine popravljao gat kako bi mogao pristajati parobrod „Kozjak“.

Prema navodima dnevnog tiska iz tridesetih godina vidi se da je brodska veza uspostavljena te da su brodovi prometovali i u noćnim satima i odvozili goste u Split nakon večernjih zabava. Gat pred Villom Nika koristio se za pristajanje brodova.

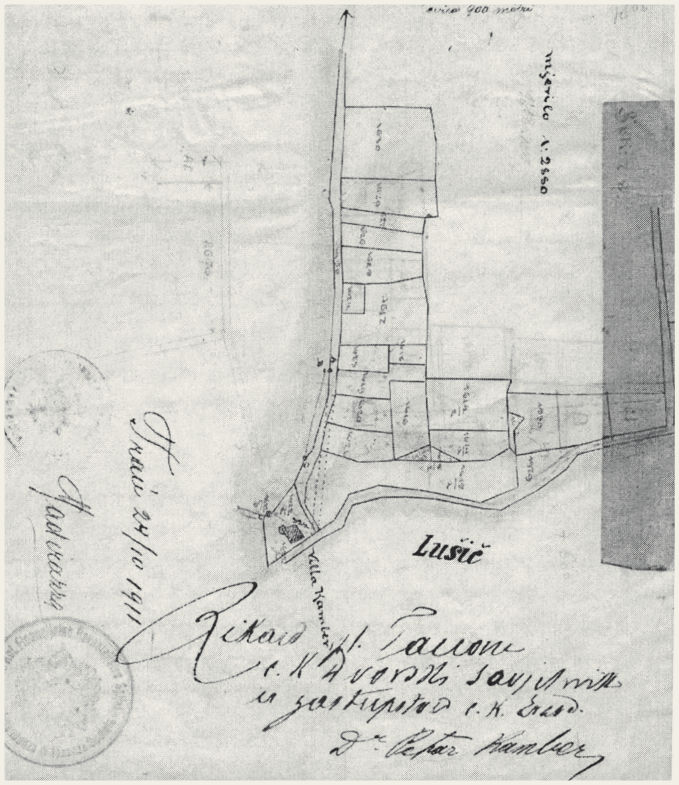
Na prostoru zapadno od ville i budućeg hotela 1921. godine oformljena je plaža. Cijelom dužinom izgrađen je betonski zid čija je uloga bila obrana od valova, a postavljena su i dva betonska lava. Na plaži su postavljene kupališne kabine napravljene od vrbova pruća, šareni suncobrani i ležaljke (fr. chaises longues).

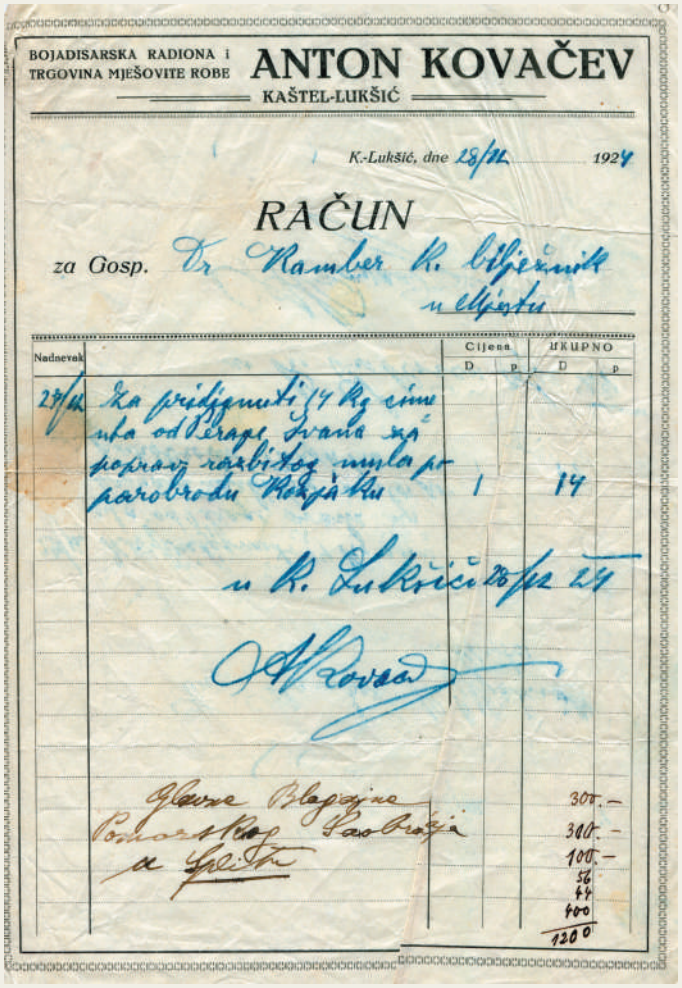
Petar Kamber u perivoju pred Villom dvasesetih godina

Crtež portala, ulaza u posjed Ville Nike (Arhivsko gradivo HPMS)

Proširenje obale pred Villom Nika iz 1911. godine
(Arhivsko gradivo HR DAST – 635)

BOJADISARSKA RADIONA i TRGOVINA MJEŠOVITE ROBE

ANTON KOVAČEV

KAŠTEL-LUKŠIĆ

K.-Lukšić, dne 25/11 1924

RAČUN

za Gosp. Dr Ramber k. bilježnik u Omišu

Nadnevak		Cijena D	Cijena p	UKUPNO D	UKUPNO p
24/11	Za pridjenuti 14 kg cinkova od Berage Ivana za popravu razbitog mula pr parobrodu Kralja Petra	1		14	

u K. Lukšiću 25/11 24

Glavne Blagajne Pomorske Obl. Zadar za Split

300.–
300.–
100.–
56
44
400
1200

Pred Villom Nika tridesetih godina (ustupio Soniboj Grgin)

Bunar i mali kameni ribnjak 2002. godine
(fotografirala Sanja Acalija)

Formiranje parka oko Ville Nika oko 1905. godine,
fotografija (MGK 6009)

Juke i mirte iz okoliša Ville Nike 1915. godine,
razglednica (MGK 6023)

Šetnica uz more prije nasipanja početkom XX. stoljeća (MGK 6018)

Najranija faza uređenja obale 1921. godine, razglednica (MGK1943)

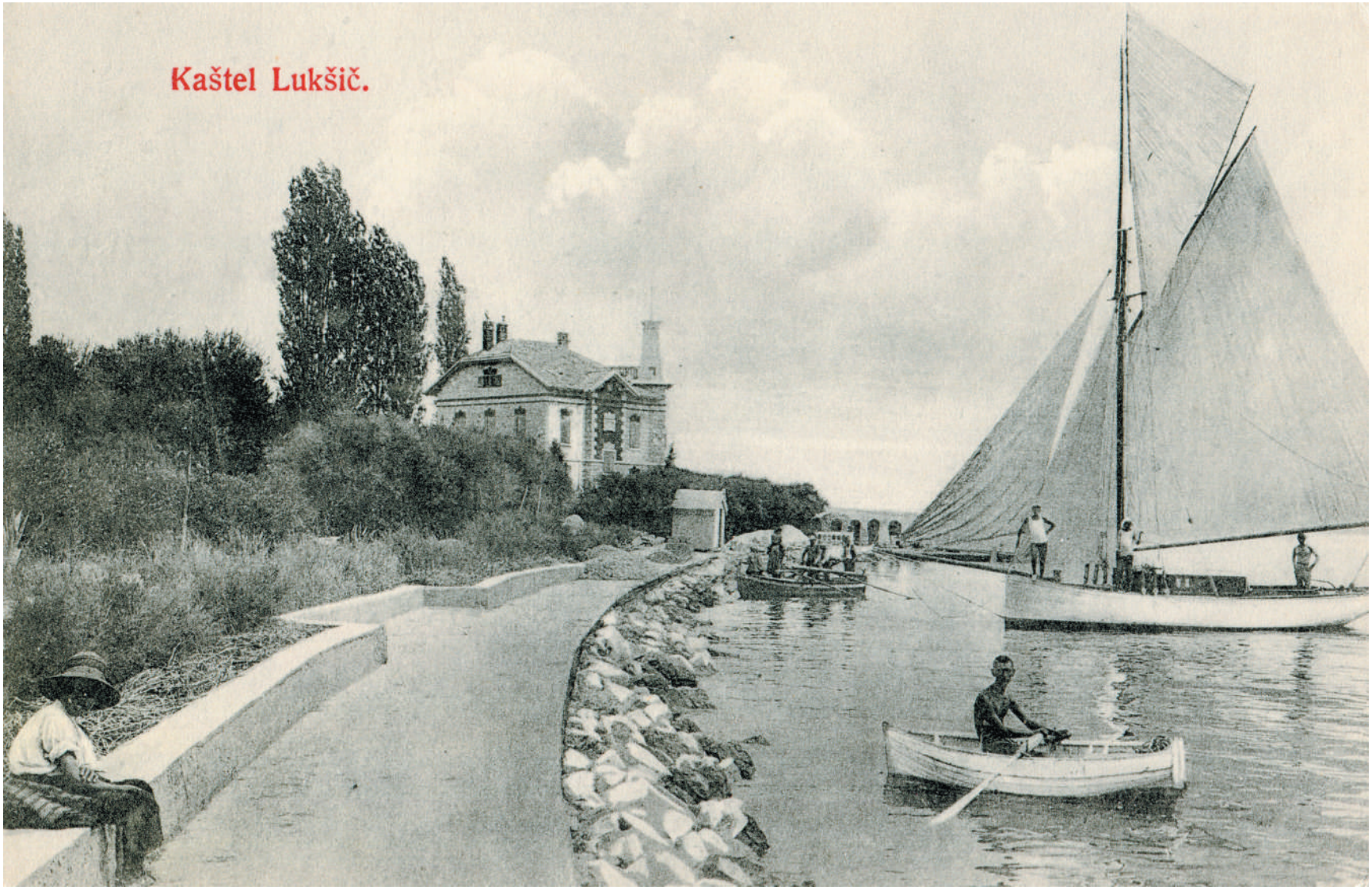
Obala Štalije i Villa Nika s gatom, početkom XX. stoljeća, razglednica (MGK 881)

Pogled sa Štalije prema Villa Niki, oko 1910. godine, razglednica (MGK 3317)

Na obali pred Villom Nika oko 1910. godine, litografija, razglednica (ustupio Soniboj Grgin)

Na obali pred Villom Nika 1910. godine, razglednica (MGK 6042)

Prilaz Villi Niki sa zapadne strane, 1913. godina, fotografija (MGK)

Na Štaliji, gradnja ogradnoga zida 1913. godine, fotografija (MGK)

Na Štaliji 1923. godine (fotoalbum obitelji Škarica)

Pogled na villu s istočne strane, početak XX. stoljeća
(MGK 6052)

Na šetnici Štalija dvadesetih godina XX. stoljeća

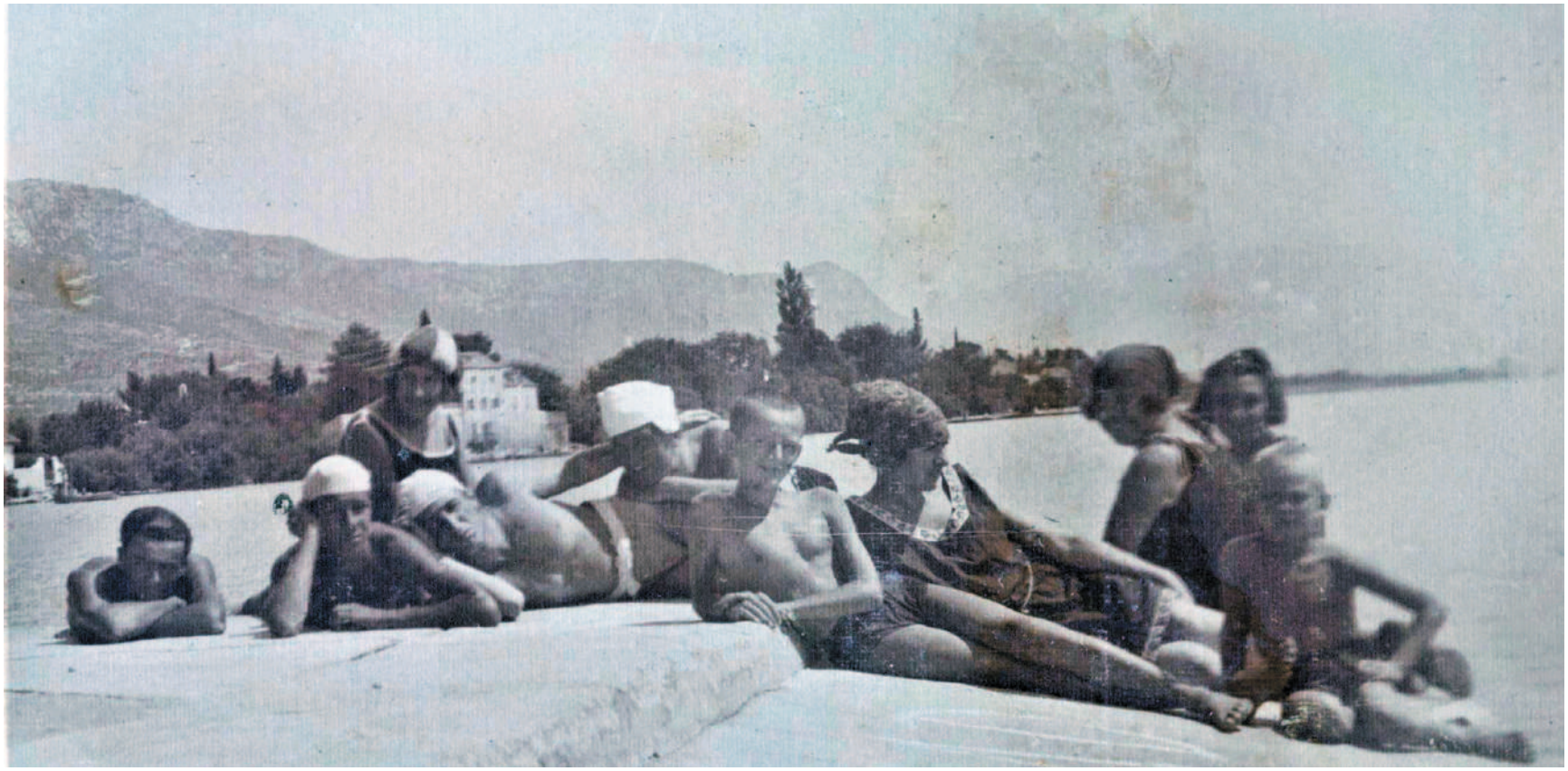
Kupači 1922. godine
(fotoalbum obitelji Škarica)

Obala Štalije i Villa Nika s gatom, pogled sa zapada dvadesetih godina, razglednica (MGK 896)

Šetnica „Štalija“ (od Ville Nike prema zapadu), tridesetih godina, razglednica (MGK 3632)

Kupači pred villom 1923. godine (fotoalbum obitelji Škarica)

Kupači pred villom 1923. godine
(fotoalbum obitelji Škarica)

Kupači pred vilom 1932. godine
(fotoalbum obitelji Lukas)

Okoliš Ville dvadesetih godina XX. stoljeća (MGK 6010)

Na platou za sunčanje ispred Ville Nike 1940. godine, (ustupio Soniboj Grgin)

Pogled na villu s kupališta Šoulavy 1940-ih godina (MGK 6013)

Pred Villom Nikom tridesetih godina, razglednica (MGK 3379)

Pred Nikom dvadesetih godina (fotoalbum obitelji Lukas)

Pogled s gata prema zapadu tridesetih godina, (MGK 6124)

Kupalište pred villom i hotelom u godini njegova otvaranja 1928. godine (MGK 6014)

U parku sredinom XX. stoljeća
(MGK 2058)

ŠIRENJE PARKA

Kamber je do 1917. godine formirao novi park na prostoru zapadno od potoka Gostinj, a sjeverno od Ville Nike, sve do stare kaštelanske ceste na predjelu zvanom Štalija, koji i danas, iako zapušten i devastiran, spada među najljepše i najznačajnije parkovne površine u kaštelanskoj zelenoj zoni. Otkupio je još zemljišnih čestica te dobio površinu od oko 35.000 kvadratnih metara i zasadio perivoj s preko tisuću mediteranskih i egzotičnih biljnih vrsta. Obogatio je prostor borovima iz cijele Dalmacije, jelama iz Štajerske, palmama iz Afrike i s Visa, čempresima, lovorom, mirtom, pinijama, omorikama, tujama, jukama, bršljanom, pitosforama, ruzmarinom, šimširom, agavama i uvezenim japanskim biljem. Perivoj je prema projektu gartenarhitecta, bečkog vrtnog arhitekta podignut 1904.-1905. godine, prije gradnje hotela i ostao je djelomice sačuvan sve do današnjih dana (HR DAST - 635). Podignut 1904.-1905. godine, prije gradnje hotela i ostao je djelomice sačuvan sve do današnjih dana. Godine 1910. posjed je ograđen kamenim zidom. Kamber traži i dobiva dozvolu za gradnju južnog ulaznog portala. Sačuvan je arhitektonski crtež (Arhivsko gradivo HPMS).

Po uzoru na češkog liječnika dr. Henrika Šoulavyja, utemeljitelja organiziranog turizma u Kaštelima namjenjenog liječenju i oporavljanju koji je 1909. godine otvorio turistički pansion. Kamber prati trendove po kojima turizam pripada imućnijima i prilagođen je kupanju i sunčanju. Planira i skicira zgradu hotela na svom imanju. Na skici posjeda „kompleksa i hotelskog etablissmenta“ koju je sam nacrtao 1913. godine pohranjenoj u Državnom arhivu u Splitu, razvidno je da je park podijeljen na istočnu i zapadnu cjelinu, kao glavna os parka postavljen je put u smjeru sjever-jug, od stare kaštelanske ceste do mora. S obje strane orubljen je drvoredom čempresa - *cupressus sempervirens* – čempresada. Živu ogradu koja se protezala uz državnu cestu s obje strane tvorio je glog (*crataegus*), a uz općinski put i uz obalu bili su tamarisi (*tamarixi*), brižno njegovani i rezanjem oblikovani tako da tvore zasvođen prostor za odmaranje u ugodnoj hladovini.

Položaj cijelog posjeda izrazito je povoljan iz više razloga: na jugu graniči s obalnim putem, a na sjeveru s kaštelanskom cestom, državnom cestom Trogir-Kaštela-Split kojom prometuje autobus od 1929., a dva kilometra od posjeda je željeznička pruga Ljubljana-Zagreb-Karlovac-Split (s postajama u Kaštel Starom i Kaštel Lukšiću) kao izravna veza sa Zagrebom od 1925. godine. Na jugu, na gatu uz Villu Niku brodska veza s Trogirom i Splitom postojala je od 1911. godine, a prometovali su brodovi Jadranske plovidbe 4 do 6 puta dnevno. Parobrodi su u obližnju luku u Kaštel Starom redovito pristajali od 1896. godine (Ivasović, 2001: 211).

Pri procjeni vrijednosti imanja 24. listopada 1934. godine zabilježeno je stanje parka i popis biljaka koje su zasađene otprilike istodobno.

Na č.z. 1590 - vrt; č. z. 1673 - neplodno; č. z.1614/1 - masline; č. z.1620 – hotel; č. z.1614/2, 1615/1, 1615/2, 1615/3, 1615/4, 1616, 1619, 1621 – gusto pošumljeno raznim biljkama, stablima i palmama; 1622/1, 1622/2 – perivoj; č. zgr. 324 – vila.

Na cijelom kompleksu nalazilo se 814 stabala; najviše crnogorice – 760 komada. Tu su borovi (*pinus nigra, pinus australis, pinus marie*); oko 50 komada su jele (*abies pectinata*) i čempresi. Bjelogorice je puno manje - zabilježeno je 40 stabala voćaka (smokve, trešnje, jabuke, breskve, šljive, kruške), 7 velikih maslina, a ostalo je hrast. Osim stabala tu je još i dosta bilja koje zatvara živu ogradu, a prevladavali su šipak i glog.

Na odvojenoj čest. 1606. i 1609. njegovano je 579 metara kvadratnih vinograda.

Potaknut općedruštvenim shvaćanjem i poticanjem aktivnoga života i razvoja sporta koji propagira Sokolsko društvo, Kamber unutar parka uređuje sadržaje za rekreaciju i zabavu gostiju. Gradi igrališta, igralište za djecu, teniski teren, kuglanu i podij za ples. Planiranje igrališta za iznimnu sportsku disciplinu kao što je tenis koji je svoj oblik dobio u drugoj polovici XIX. stoljeća govori nam koliki je vizionar bio Petar Kamber (Povijest tenisa, 2008). Tenis su u Palace dolazili igrati Kaštelani iz imućnijih obitelji. Dokaz su fotografije i sačuvani rekviziti.

U šumici zasađenoj pinijama bio je vrtni restoran i ljetni podij za ples.

Spomenici parkovne arhitekture, umjetno oblikovani prostori koji imaju estetsku, stilsku, umjetničku, kulturno-povijesnu, ekološku i znanstvenu vrijednost, nastali su kulturno-povijesnim utjecajem čovjeka i imaju prvenstveno kulturni značaj. Njihovo očuvanje i obnova značajna je za očuvanje izgleda i identiteta grada. Na prostoru grada Kaštela evidentirano je i zakonom zaštićeno deset elemenata u toj kategoriji: Vrt Cambi i Vrt Dudan u Kaštel Kambelovcu, Park Vitturi, Perivoj sjeverno od Malih mora, Perivoj Šoulavy, Plaža s perivojem Šoulavy, Botanički vrt Osnovne škole u Kaštel Lukšiću, Đardin i Biblijski vrt u svetištu Gospe Stomorije u Kaštel Novome te Perivoj dr. Petra Kambera u Kaštel Starome.

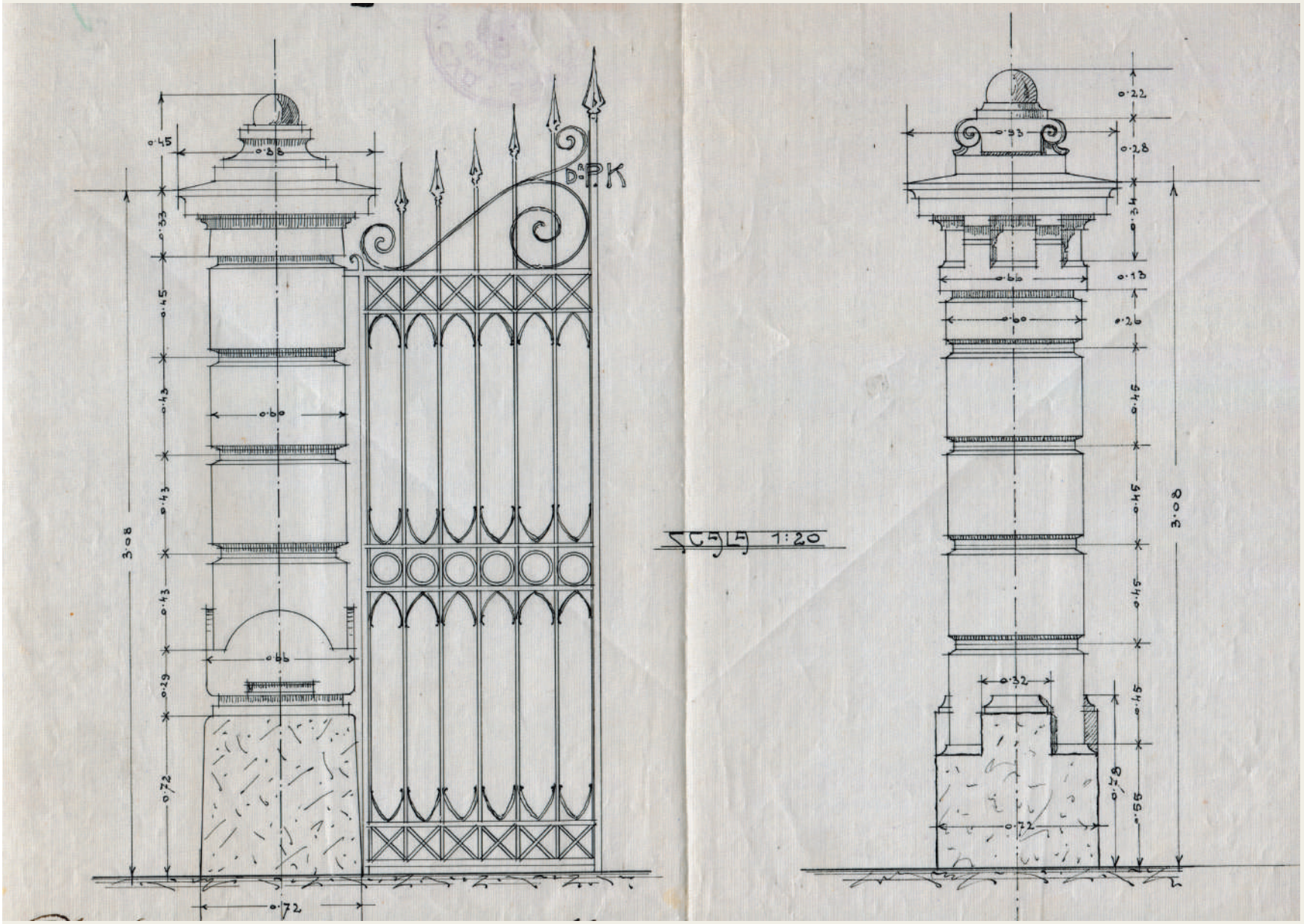
Na temelju novog Zakona o zaštiti spomenika kulture, godine 2006. cijeli je sklop, park i Hotel Palace upisan u registar kulturnih dobara Republike Hrvatske kao *spomenik vrtne arhitekture – park*.

U njemu su zabranjene bilo kakve radnje i zahvati koji bi mogli izmijeniti njegovo stanje i izgled u vrijeme zaštite što uključuje sječu i sadnju stabala i grmlja, oštećivanje vegetacije i slično. Park površine 37.366 m^2 zauzima cjelokupnu površinu hotelskog kompleksa uključujući i zemljišnu česticu na kojoj se nalazi vila "Nika" i to katastarske čestice 1590, 1611, 1612, 1613, 1614/1, 1614/2, 1614/3, 1614/4, 1615/1, 1615/2, 1615/3, 1615/4, 1616, 1617, 1618, 1619, 1620, 1621, 1622/1, 1622/2, 1623, 1624, 1625/1, 1625/2, 324, 371, 372, 354 K.O. Kaštel Stari i dvije čestice istočno od potoka Gostinj pod brojem 22 i 23. koje pripadaju K. O. Kaštel Lukšić (Rješenje Republičkog zavoda za zaštitu prirode, Zagreb, 27. veljače 1970, br. UP/10 9-1970.).

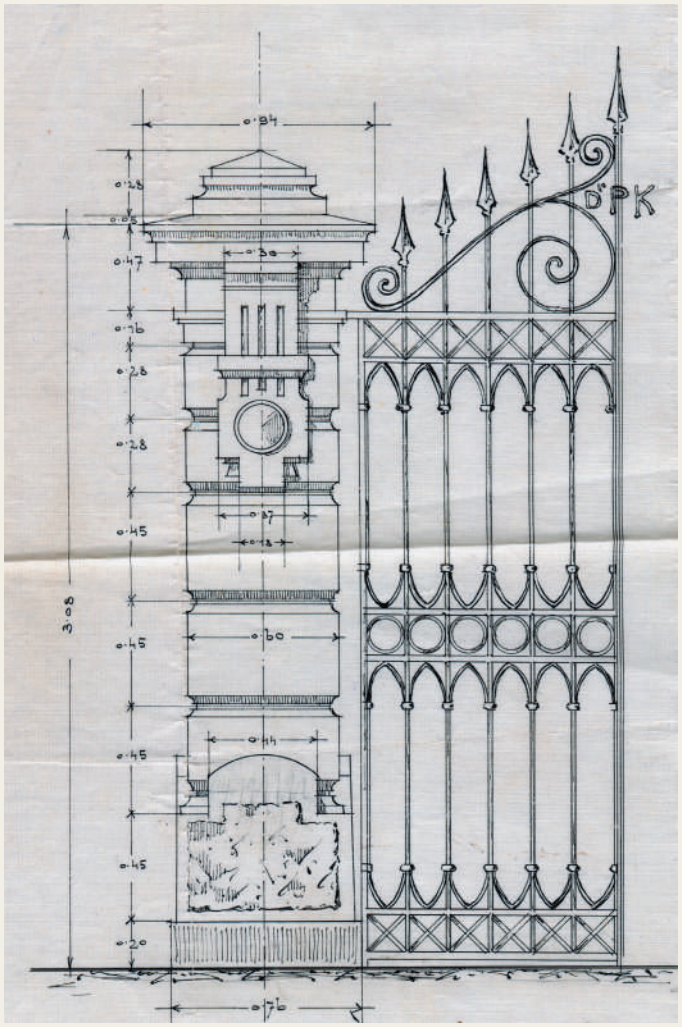
I danas se tu nalaze primjerci visokog drveća tipično mediteranskih vrsta, kao najvrijedniji su: alepski bor (*Pinus halepensis*), čempres (*Cupressus sempervirens*), lovor (Laurus nobilis), andaluzijske jele (*abies pinsapo*), kalifornijske lepezaste palme (*Washingtonija filifera*).

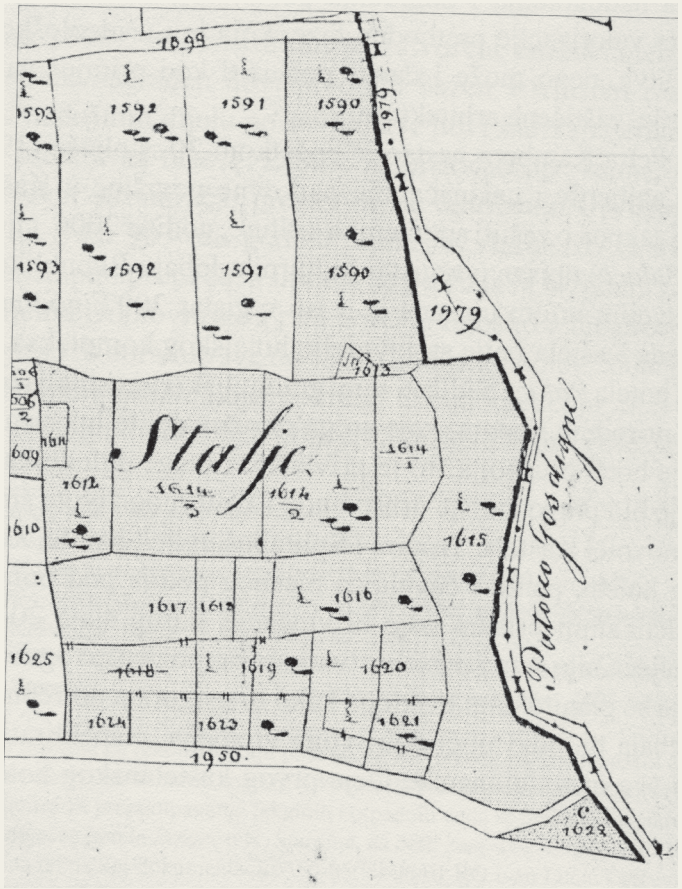
Posljednjih tridesetak godina veliki broj stabala stradao je zbog nametnika, bolesti, zapuštenosti i olujnog vjetra. Ugrožene su izvorne biljne vrste, okoliš je zapušten, prostor preuzima agresivan korov, osobito divlji orah. Neophodno je izraditi detaljnu studiju postojećeg stanja parka i hortikulturni projekt obnove.

Djelomično je sačuvan južni secesijski portal parka iz 1910. godine, kameni podzid iz dvadesetih godina, ogradni zid sklopa iz tridesetih godina, teniski teren koji je podignut 1928. godine i dvije kamene krune bunara, koje valja sačuvati i održavati jer predstavljaju vrijedne elemente u prostoru.

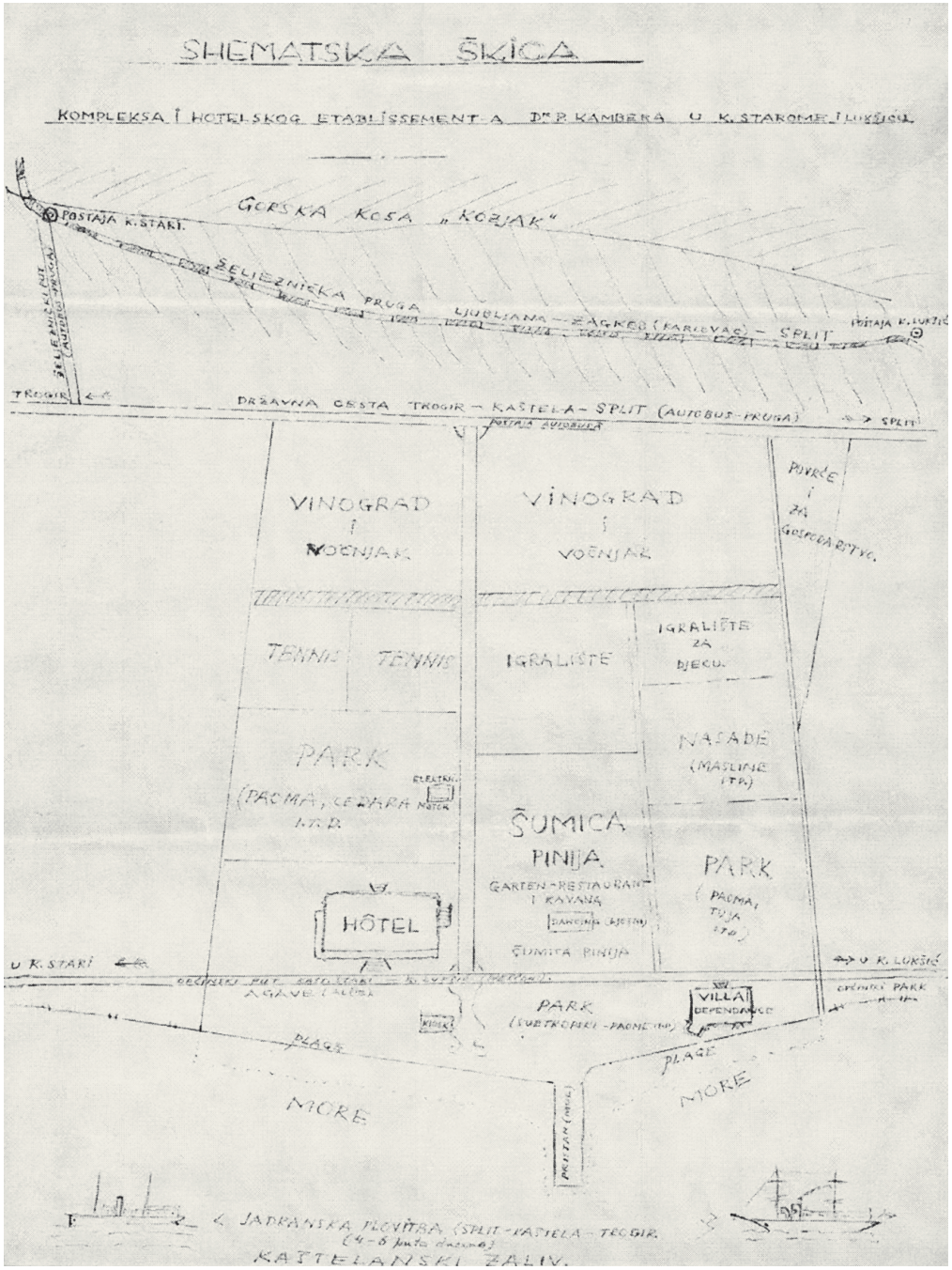

Arhitektonski crtež ulaza u park (Arhivsko gradivo HPMS)

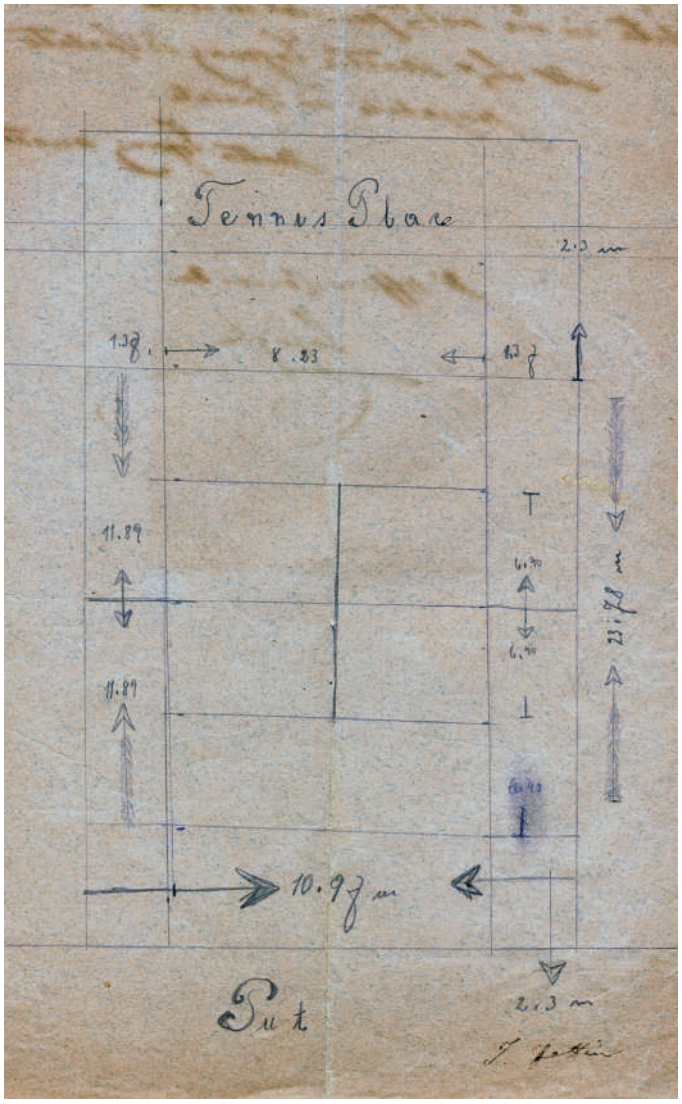
Štalije (Stalje) - Katastarski plan iz 1831. godine, parcele koje je dr. Petar Kamber kupio od 1900-1917. godine (označila Katja Marasović)

Skica parka (kompleksa i hotelskog etablissmenta), nacrtao Petar Kamber 1913. godine

Ivo Celio Cega (tenisač), na plaži pred Villom Nika 1929. godine (ustupio Leonard Celio Cega)

Crtež teniskog igrališta (arhivsko gradivo HPMS)

Reket za tenis, prva polovica XX. stoljeća, (MGK 3586)

U parku 20-ih godina XX. stoljeća, iz obiteljskog albuma Vladimira Rismonda i Marice Rismondo Berket

Aleja čempresa "čempresada" i hoteski restoran tridesetih godina XX. stoljeća

U parku 1930-ih godina

GRADITELJSKI SKLOP HOTELA PALACE

U južnom dijelu posjeda Petra Kambera 1921. godine položen je temeljni kamen za izgradnju hotela Palace. Radovi su trajali sedam godina. Hotel je završen 1927. godine, a 20. svibnja 1928. godine primio je prve goste. Projekt je izradio ovlašteni graditelj Anton Srdar iz Kaštel Gomilice. Hotel je položen na jugu posjeda uz lungomare tako da ne narušava staru, nego da se stvori nova, skladna i kreativna kompozicija. Tada je izgrađen samo istočni dio današnjeg hotela i to dva kata sa stambenim potkrovljem. Prizemlje je izdignuto od terena i leži na kamenom podnožju rustične obrade. Građevina pripada arhitektonskom stilu koji su u Dalmaciji, između dva rata proširili praški studenti arhitekture, a kojeg karakteriziraju principi moderne obogaćeni primjenom lokalnih, tradicionalnih materijala i naslijeđenih oblika. Naknadno je sa zapadne strane hotela dograđena prizemna građevina restorana s ravnim krovom. Hotel je ukupno imao trideset dvije sobe sa šezdeset i jednim krevetom. Sobe su imale umivaonik, a na svakom je katu bio jedan zajednički nužnik i kupaonica. Kad je hotel otvoren, obližnja naselja Kaštel Lukšić i Kaštel Stari još uvijek nisu imala ni vodovodnu ni električnu opskrbu, pa je Kamber izgradio vlastitu električnu centralu, a vodu je crpio iz jednog od bunara na svome posjedu te ju je razveo po hotelu.

Dovršenje hotela omogućila je Državna hipotekarna banka kod koje je 1928. godine Kamber podigao zajam. Bila je to krizna godina kad je „promet stranaca“ bio slab, a kamate ogromne pa je i Kamber ubrzo upao u krizu iz koje se nije mogao izvući te je bio primoran prodati hotel. Poslao je zahtjev za procjenu imanja Sreskom sudu u Trogiru 12. listopada 1934. godine uz koji vještacima nudi trebovnik arhitekta Nakića „koji je na Villi Niki izveo građu sa svim detaljima“. Čitav kompleks je 18. lipnja 1935. išao na dražbu.

Državna hipotekarna banka preuzela je vlasništvo nad hotelom, Villom Nikom i cjelokupnim posjedom godine 1936, te ga je 1937. prodala Savezu nabavljačkih zadruga u Beogradu. Ustupili su ga hotelskom akcionarskom društvu „Ko-op“ iz Beograda koji poduzima nove radnje u cilju povećanja hotelskih kapaciteta i poboljšanja usluga. Na javnoj dražbi rasprodana je nepokretna te pokretna imovina hotela i Ville Nike koja se prodavala pojedinačno (Marasović, 2011: 73).

Kamenim zidom nad kojim je željezna ograda, ograđuje se cijeli posjed, a na sjeveru prema staroj kaštelanskoj cesti formiran je sjeverni monumentalni ulaz. Uz njega sagrađena je kućica za čuvara. Novi vlasnik gradi Depandansu sjeverno od hotela prema projektu Antona Srdara iz 1937. godine. Riječ je o trokatnici s 58 novih soba. Zbog potrebe za kapacitetima i villa Nika iskorištena je za povećanje hotelskih kapaciteta. Za potrebe većeg broja gostiju proširena je obala pred hotelom. Prema određenom planu izgrađeni su platoi za kupače koji su ujedno služili i kao stabilizatori plaže. Još prije izgradnje hotela sve je orubljeno drvoredom tamarisa.

Nakon Drugog svjetskog rata vlasništvo nad sklopom hotela Palace preuzima Centralni odbor Jedinstvenog saveza sindikata Jugoslavije u Beogradu koji 1947. godine preuređuje hotel u sindikalno odmaralište pod nazivom “Dom odmora Centralnog odbora Jedinstvenog saveza sindikata Jugoslavije – I. L. Lavčević, Kaštel Stari”. Projekt proširenja glavne zgrade hotela Palace izradio je Anton Srdar godine 1946, a sasto-

jao se od nadogradnje postojećeg hotela i izgradnje još jednog krila na zapadu tvoreći trodijelnu simetričnu kompoziciju na tri kata s prizemljem i suterenom. Uz manje preinake, taj je oblik hotel sačuvao do danas. Na atici središnjeg dijela južnog pročelja stavljen je natpis "Radničko odmaralište". Kapacitet hotela povećan je za 70 soba tako da ukupno ima 102 sobe uključujući sobe za poslugu. Godine 1947./48. pred zapadnim dijelom hotelske parcele u moru je sagrađen bazen dimenzija 16 na 50 metara koji se danas koristi za privez brodica. Od 1955. godine vlasnik hotelskog kompleksa je novoosnovano ugostiteljsko poduzeće "Kaštelanska rivijera" koja postaje najsnažniji turistički čimbenik u Kaštelima, s nastojanjem razvoja komercijalnog turizma. Hotel ponovo koristi ime *Palace* i dobiva rang B kategorije. S velikom pažnjom i respektom Petar Mudnić iz Urbanističkog biroa u Splitu projektira 1959. godine dogradnju sa sjeverne strane hotela u visini prizemlja u kojoj je na zapadu smještena nova kuhinja, a na istoku nova recepcija. U podrumu se planiralo smjestiti bar koji nije realiziran zbog složenog zahvata izmještanja kanalizacijskih cijevi.

Na zapadnom dijelu hotelskog posjeda 1968. godine izgrađuje se novi hotelski paviljon, preuređuju se stari hotel i depandansa, a uprava hotela seli u Villu Nika.

Godine 1969. odobrena je dozvola za izgradnju novog hotelskog petokatnog paviljona *Palace II.* s bazenom i novih 210 kreveta koji je dovršen 1971. godine. Stari i novi hotel povezani su ostakljenim hodnikom (Marasović, 2011: 71-93). *Palace* je od 1972. godine hotel A kategorije.

Bile su to godine najveće popularnosti Hotela Palace ne samo među stranim i domaćim turistima već i među stanovništvom Kaštela, Splita i Trogira. Naročito su bili posjećeni plesovi na otvorenom, a saloni hotela koristili su se i za druga društvena događanja tijekom cijele godine.

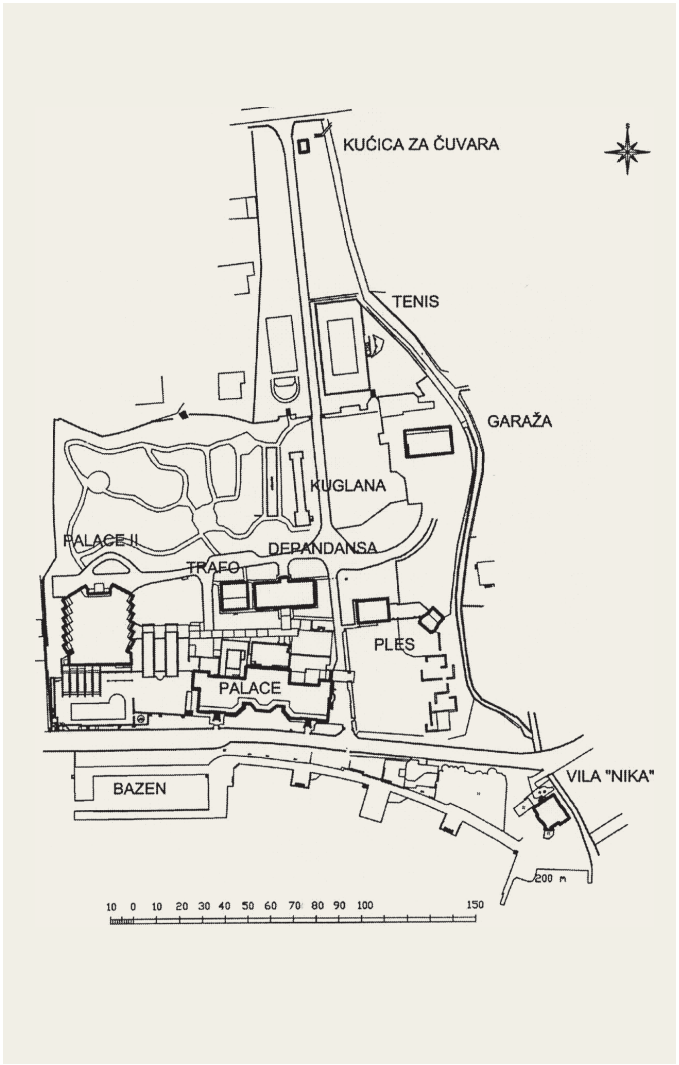
1976. godine hotel *Palace* nalazi se u sklopu turističkog poduzeća *Union Dalmacija*.

Na temelju projekta iz 1984; hotel je još jednom adaptiran i dograđena recepcija. Tih godina otvoren je Disco club a potom i pizzeria „Pivac" u podrumu.

Godine 1990. rekonstruiran je zatvoreni bazen hotela *Palace II*. te je s južne strane sagrađen novi otvoreni bazen s terasom i malim dječjim bazenom. U natkritom dijelu postavljaju se novi sadržaji: teretana, prostorije za masažu, prostor za tuševe, kabine za presvlačenje, sauna, novi sanitarni čvor, šank-bar, strojarnica, prostorija za ventilaciju i grijanje zatvorenoga bazena. Uprava hotela preselila se u zgradu Depandanse.

Za vrijeme Domovinskog rata hotel je ugostio izbjeglice iz okupiranih područja koje su tu boravile sve do 1998. godine. Godine 2005. hotelski sklop otkupljuje „Tulipan grupa" koja pokreće akciju uređenja čitavog hotelskog sklopa. Na temelju odobrenja konzervatorske službe ruši se Palace II. i Depandansa i tada prestaje svaka aktivnost u sklopu hotela Palace.

Kao nepokretno kulturno dobro *Hotel Palace* ima status zaštićenog kulturnog dobra – pojedinačno s oznakom dobra Z-2902, klasificirana u svojstvu profane graditeljske baštine, 23/07.

Položaj ville u graditeljskom sklopu hotela Palace 2006. godine (označila Katja Marasović)

U Zelenom salonu tridesetih godina (ustupio Soniboj Grgin)

Hotel Palace 1960. godine, snimio Petar Jović

Kupači pred hotelom tridesetih godina XX. stoljeća

Posjed hotela i ville (šetnica) 1937. godine (MGK 3486)

Panorama, Hotel Palace i Villa Nika tridesetih godina XX. stoljeća, razglednica (MGK 6191)

Sklop hotela Palace 1937./1938.

Panorama hotelskog kompleksa na kojoj je vidljiv bazen izgrađen u moru 1947./48. godine

BORAVCI U VILLI

Dr. Petar Kamber, njegova supruga Nika Velat i njihovih sedmero djece, villu su koristili za privremeni boravak kao ljetnikovac, bilo u slobodno vrijeme ili za druženje s prijateljima sve do 2018. godine. Iz Splita bi doplovili jedrenjakom Nika. Njegova druga obitelj villu je koristila kao mjesto stalnog stanovanja. Djeca iz prvog i drugog braka, njih desetero, boravili su i u Splitu i u Kaštelima, međusobno su se dopisivala i uživala u svim blagodatima.

U villi je 1921. godine boravila Milka Trnina, operna primadona, obiteljska prijateljica.

Iz pisma upućena predstavniku Nabavljačkih zadruga u Beogradu doznajemo da je dr. Kamber, a kako bi spasio svoj imetak, naveo u dopisu kako je pozvao kraljevsku obitelj da boravi na njegovom posjedu. Opisao je ugodan okoliš ville u kojem je često boravio prijestolonasljednik Petar. Naime, dinastija Karađorđević je 1924.-1937. godine u Kaštel Kambelovcu unajmila i povremeno koristila ljetnikovac u villi Cambi (Baletna škola).

U pismu piše: „*...kad je bila gradjena Villa Nika prije Palac Hotela Nj. Veličanstvo naš sadašnji Kralj Petar tada Kraljević ljetovao je u K. Kambelovcu u Villi Conte Cambj gdje nije bilo hlada pak je Milostiva naša Kraljica došla jedan dan k meni sa glasovitim arheologom blagopokojnim dr. Franom Bulićem i Miss Bell zamoliti me neka dopuštam da Kraljević dodje svako jutro do podne u moj park (koji je sad na istoku bivšeg Palace Hotela) da se igra ispod borova i jela koje sam ja vlastitom rukom posadio i koji su sada dosegli do krova od Hotela.*“

Kamber je kraljeviću za igru ustupio jedan mali „cutter“ koji je sam napravio u mladosti. U igri je i fotografiran.

Fotografije članova obitelji na ljetovanju u Kaštelima snimio je fotografski studio Hollywood A. Borovića čije fotografije predstavljaju odmak od namještenih i ukočenih 'službenih' fotografija kraljevske obitelji. Izdvajaju se Borovićeve fotografije koje su 1930. zabilježile igru i dokolicu prijestolonasljednika i kraljevića za boravka u okolišu Ville Nike (HR DAST – 635).

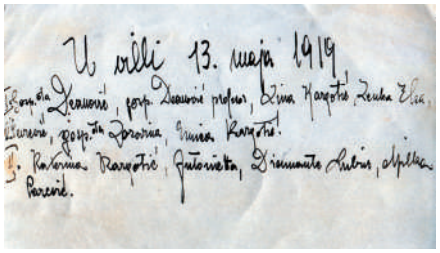

U perivoju Ville Nike 1930. godine, fotografija, studio Hollywood, A. Borović (MGK 6026)

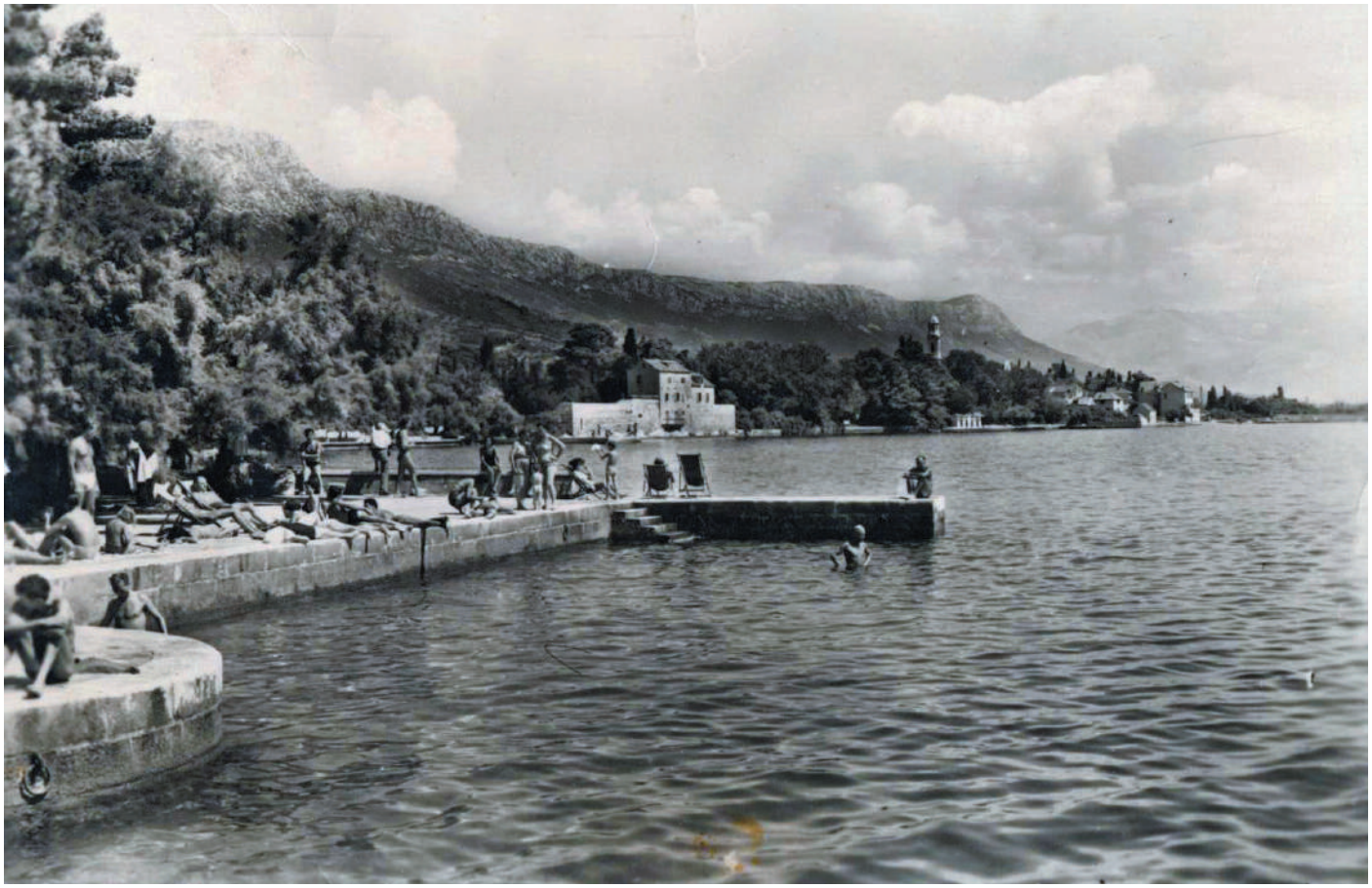

Fotografije obiteljskih prijatelja za boravka u Kaštel Lukšiću početkom XX. stoljeća

U perivoju Ville Nike dvadesetih godina, fotografija (MGK 6025)

Obitelj Senjanović (korisnici vile) šezdesetih godina

Kupači u Kaštel Lukšiću trideseth godina (ustupio Soniboj Grgin)

PRENAMJENA
VILE

Kamber je pokušavajući prebroditi krizu od 1931. godine villu je iznajmio „kapetanu Gjukiću“, a od 1934. godine u zimskim mjesecima iznajmio bi dvije sobe i kuhinju u *Villi Niki*. Zakupnik hotela moli da mu se u kompletan zakup ustupi i villa s parkom i zgrada buffeta.

Na temelju skice posjeda Petra Kambera može se zaključiti da je villa Nika prije 1936. godine, još prije Kamberova stečaja prenamijenjena u depandansu hotela Palace. Godine 1936. villa dolazi u posjed Saveza nabavljačkih zadruga državnih službenika u Beogradu. Nakon prodaje hotela 1937. godine na javnoj dražbi rasprodana je Kamberova nepokretna imovina. Pokretna imovina hotela i Ville Nike prodavala se pojedinačno.

„Co-op Savez dobavljačkih zadruga“ u Beogradu 1940. godine postaje novim vlasnikom i preuređuje staru hotelsku zgradu i Villu Niku.

Za potrebe preuređenja Anton Srdar 1940. godine radi arhitektonske snimke *Ville Nike,* iz kojih se vidi da je i ona od tada u ponudi gostima. U prizemlju, na katu i u potkrovlju smještene su po četiri sobe, a u suterenu je soba za sobaricu i spremište za sandoline. Jednu kupaonicu i tri zahoda zajednički koriste svi gosti.

Iste godine proširuje se i obala pred hotelom i grade se novi platoi za sunčanje.

Za vrijeme talijanske okupacije dio ville koristi talijanska obitelj.

1953. godine dr. Boris Senjanović iz Splita zapošljava se kao općinski liječnik u Kaštel Starome i sa svojom obitelji stanuje u villi u stanu na prvom katu, gdje često ugošćava i svog prijatelja, akademika Hrvoja Požara sve do 1977./78. godine.

Od 1968. uprava Hotela Palace preseljava u Villu Niku.

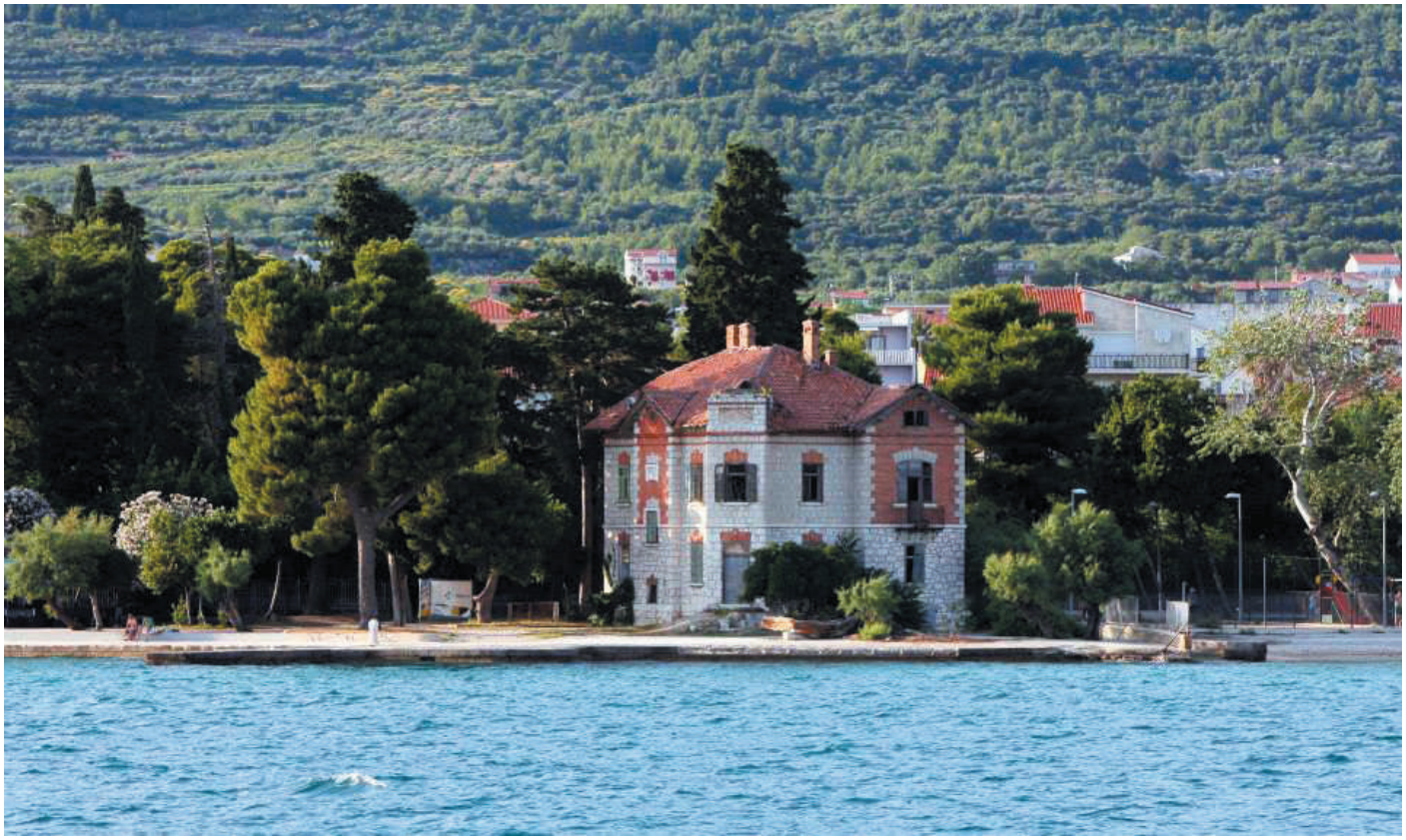
HUTP “Kaštelanska Riviera“ registrirano je 1982. godine, nalazilo se u sustavu Radne organizacije Union Dalmacija - Split do 1989. godine. 1990. godine se formira kao samostalno poduzeće HUTP “Kaštelanska Riviera“ a Villa Nika se koristi kao upravna zgrada hotelskog poduzeća. Od ratne 1992. godine, do 1999. godine u villi su prostorije računovodstva. Poduzeće 1994. mijenja oblik organiziranja i naziv u Kaštelanska rivijera d.d., Kaštel Stari. Zbog derutnog stanja ville Nike i neadekvatnih uvjeta za rad tadašnja Uprava krajem 1999. izmješta i preostale administrativne službe.

Grad Kaštel je villu “Niku” preuzeo od Kaštelanske rivijere d.d. Kaštel Stari, na temelju nagodbe iz 2005. godine na ime duga komunalne naknade od 4,5 milijuna kuna zajedno s više objekata. Villa dugo godina nema namjenu.

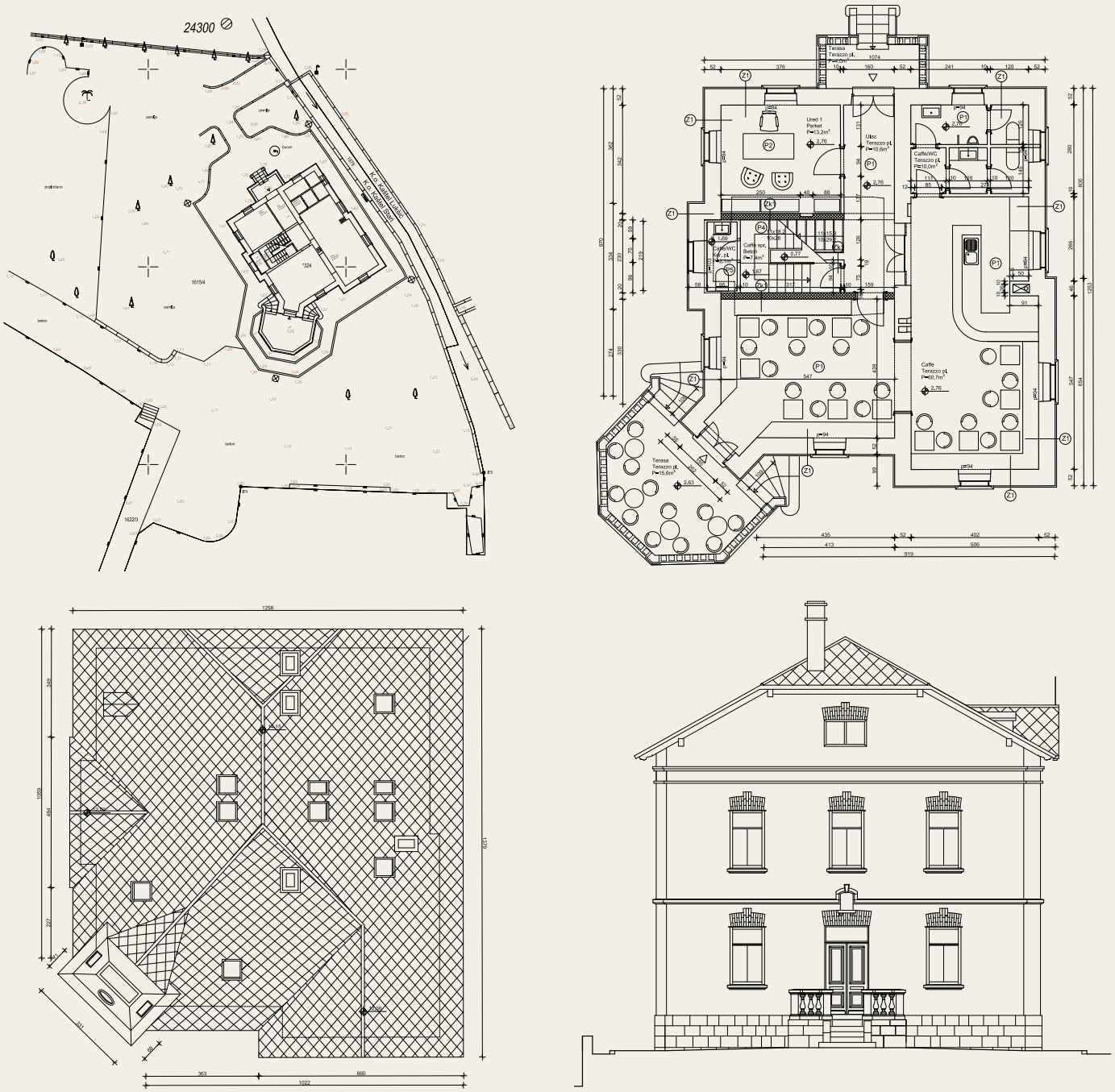
2013. godine započinje proces skupljanja dokumentacije za obnovu. Ministarstvo kulture sufinanciralo je izradu Geodetske snimke i Idejnog projekta. Uz postupak ishođenja dozvola, paralelno se radi i Izvedbeni projekt.

Grad Kaštela namjerava staviti Villu Niku u funkciju turizma kao višenamjenski objekt za poslovno-društvenu namjenu, komercijalni odjel u prizemlju te urede i višenamjensku dvoranu na prvom katu s pomoćnim prostorijama za predavanja i prezentacije.

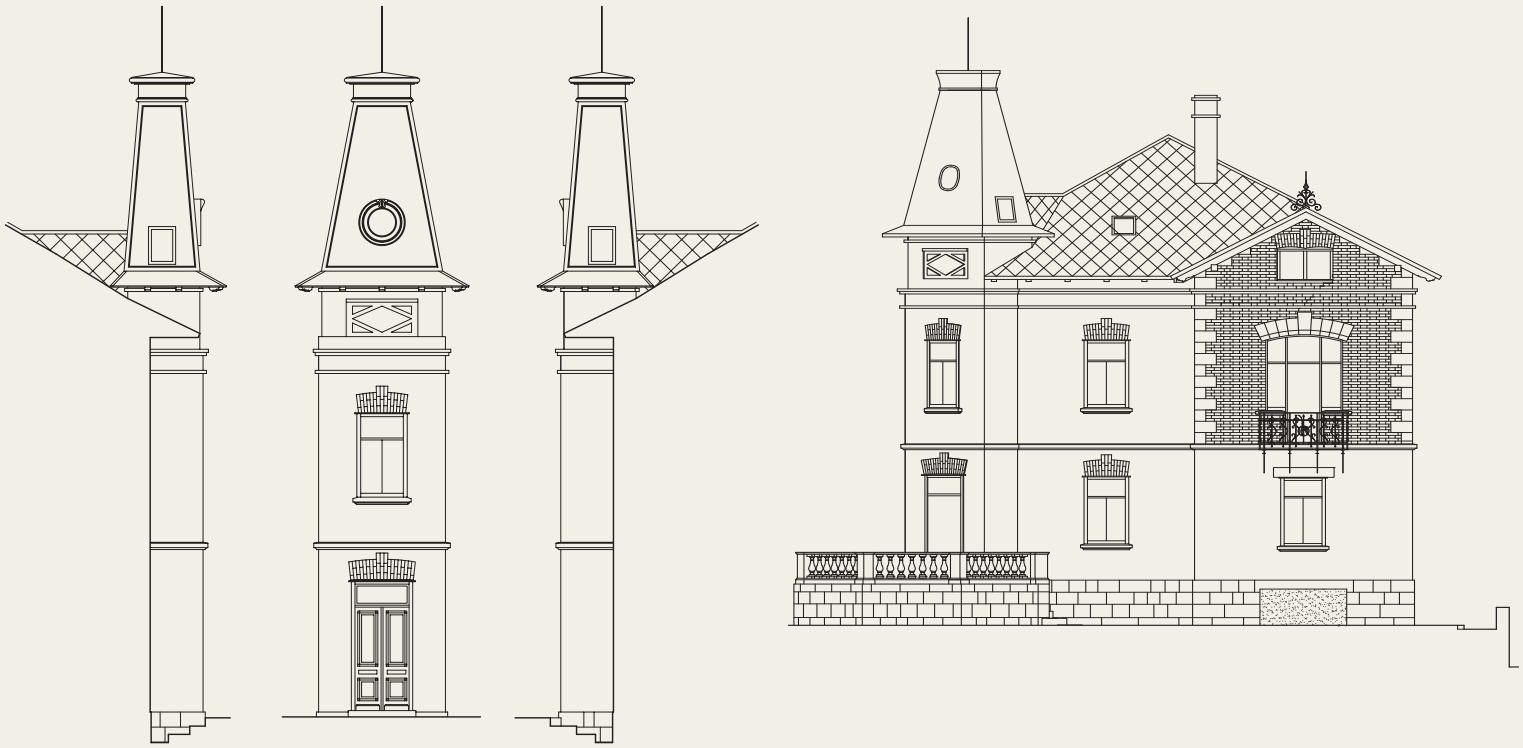
Nakon dugogodišnjeg propadanja ruševna i napuštena konačno je dočekala prenamjenu. Pri samom dovršetku ovog rada, 14. listopadu 2019. započela je obnova Ville Nike po Glavnom projektu sanacije koji je izradila dr. sc. Katja Marasović 2015. godine. Obnavlja se isključivo sredstvima iz proračuna Grada Kaštela.

Početak radova na rekonstrukciji Ville Nika 14. listopada 2019. godine (fotografirala Sanja Acalija)

Arhitektonski projekt rekonstrukcije ville (izradila dr. sc. Katja Marasović) 2015. godine

Villa Nika, maketa,
izradio Davor Kamenjarin,
student kiparstva 2019. godine

VILLA-NINA
1903

LITERATURA:

"Sto godina veslačkog sporta u Splitu 1890-1990". Split 1990.

Acalija, Sanja. *Kaštelanski turizam u kronološkom pregledu - 110 godina pansiona Šoulavy* (brošura), Kaštela., 2009.

Acalija, Sanja / Ivančić Sanja. *Povismo i sukno* – kaštelansko tradicijsko ruho, Split 2015.

Blagaić-Januška, Tea. *Arhitekti braća Žagar iz fundusa Muzeja grada Splita*, Split 2014.

Borčić, Goran. *Povijest pisana svjetlom - Split od Prisce do Adriane*, Split 2014.

Božić Bužančić, Danica. Radovčićevi ljetnikovci u Splitu. u: *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji 16*, Split 1966.

Brajnov - Botić, Doroti / Violić, Duško. Odabrani primjeri metalnih secesijskih ograda u Kaštelima. u: *Kaštelanski zbornik 11*, Kaštela 2015.

Bućan, Ivna. *Palme u Kaštelima* (brošura), Kaštela 2012.

Bućan, Neven. Turizam na Kaštelanskoj rivijeri od 1909. u: *Dva stoljeća obrazovanja i školstva u Lukšiću i Kaštelima,* Kaštel Lukšić 1985.

Bućan, Neven. *100 kulturno-turističkih „brendova" Grada Kaštela*, Kaštela 2015.

Bulimbašić, Sandi / Magaš Bilandžić, Lovorka. Politički, kulturni i društveni život međuratnog Splita kroz objektiv profesionalnih fotografa. u: *Zbornik radova s Desničinih susreta,* 2015.

Domazet, Mladen / Vuletin, Marin. Donjokaštelanska svakodnevica 1900. – 1939., Zagreb 2002.

Ganza Čaljkušić, Herci. Gusar na pramcu društvenog života Splita između svjetskih ratova; u: *Kulturna baština 40*, Split 2014.

Ganza Čaljkušić, Herci. *Spomenica HVK „Gusar",* Split 2005.

Ivasović, Frane. *Kaštel Stari – crtice iz njegove povijesti i života*, Kaštela 2001.

Kačić Miošić, Andrija. *Razgovori ugodni naroda slovinskoga*. Knjižnica zbornika Kačić, Split 1983.

Kečkemet, Duško. *Borba za grad*, Split 2002.

Kečkemet, Duško. *Fotografija u Splitu 1859.–1990.*, Split 2004.

Kezić, Mario. *Arhitektura secesije u Splitu*, Split 1991.

Marasović, Katja. Hotel Palace u Kaštel Starome. u: *Kaštelanski zbornik 9,* Kaštela 2011.

Mladineo, Hania. Posjed dr. Petra Kambera na Kaštelanskoj rivijeri. u: *Kulturna baština 41*, Split 2015.

Piplović, Stanko. Izgradnja luka u Kaštelima tijekom 19. stoljeća. u: *Kaštelanski zbornik 5,* Kaštela 1996.

Piplović, Stanko. Putovanje Friedricha II. Augusta Dalmacijom. u: *DG Jahrbuch 22,* Split 2015.

Piplović, Stanko. Počeci urbanizacije prostora Kaštela. u: *Zbornik Kaštela kolijevka Hrvatske*, Kaštela 1998.

Piplović, Stanko. Splitski arhitekti Š. Nakić i J. Kodl/ Od eklekticizma do moderne. u: *Kulturna baština 17*, 1987.

Piplović, Stanko. Graditelji braća Žagar. u: *Kulturna baština 32*, Split 2005.

Pivac, Dunja. Nekoliko kaštelanskih vila s početka 20. stoljeća. u: *Kultura ladanja*, Zagreb 2006.

Radica, Branislav. *Novi Split*, Split 1931.

Stachel, Peter. Polukolonijalno/poluorijentalno? Dalmacija kao turističko odredište u 19. i ranom 20. stoljeću. u: *Antropološki almanah* 2, Zagreb 2016.

Stachel, Peter. Die Harmonisierung national-politischer Gegensätze und die Anfänge der Ethnographie in Österreich, in: *Acham, Karl (ed.): Geschichte der österreichischen Humanwissenschaften 4*: Geschichte und fremde Kulturen, Wien 2002.

Wolff, Larry. *Venice and the Slavs. The Discovery of Dalmatia in the Age of Enlightenment*, Stanford 2011.

ARHIVSKI IZVORI:

HR DAST – 635 Osobni fond Petar Kamber (arhivsko gradivo nije sređeno i ne postoji signatura)

Arhiv HPMS (arhivsko gradivo nije sređeno i ne postoji signatura).

ELEKTRONSKI IZVORI:

http://demo.ctk-rijeka/Jedrenje/sportsko-i-hr.htm

http://www.hvk-gusar.hr/povijest/povijest

http://www.puncec-tenis.com

The idea and the setting up of the show were encouraged by the celebration of a hundred and ten years of organized accommodation tourism in Kaštela. The year of 1909 was accepted as the beginning of the organized tourism in Kaštela, a year when the Czech physician, doctor Henrik Šoulavy, opened the first tourist boarding house for regular guests in Kaštel Lukšić. Ideas to transform Kaštela into a tourist riviera appeared even before the above mentioned year. One of tourist visionaries is undoubtedly doctor Petar Kamber, the first hotel owner in Kaštela, who remained famous for his statement: "Sea is our greatest wealth and Kaštela are the heavenly part of nature on Earth. I will make Kaštela's Bay the French Riviera of our tourism." In 1902 he constructed a family summer house in Kaštel Stari on the shore – VILLA NIKA. Up until 1917, north from his Villa, he widened his property and arranged a park where in 1928 he constructed the PALACE HOTEL, the first hotel in Kaštela.

This peaceful, fertile area with mild climate, that has been cultivated for centuries and transferred into the oasis of beauty, attracted travellers and intellectuals who recognized its vacation appeals and decided to construct their villas, boarding houses and hotels on the coast in the Art Nouveau style which appeared at the transition of the nineteenth century to the twentieth. Petar Kamber, falling in love with Kaštela, decided to run away from the town crowd and construct the summer house – a villa that shall not spoil the surroundings, but it shall enrich it and contribute to it by its contents.

Petar Kamber

Petar (Pietro Paolo Georgio) Kamber was born in Split on 12 March 1864. Kamber family originates from Ruda, near Sinj. Petar's father, Pavao Kamber (1829 – 1898) a doctor of law, was a notary public and mother, Jelisava (Elisabetta) (1835 – 1908), was born to the family in Split, de Capagrosso-Cavagnin.

Petar enrolled into the faculty of law at the University *Universitate Litterarum Vindobonensi* in Vienna in 1881 after he completed the Classical Grammar School in Split. While he was a student he started showing propensity toward tourism and propagating of natural and historical sights of Dalmatian coast. He was the initiator of rowing in Split in 1890, and one of the founders of the oldest rowing and sailing club Adria. In 1894 he became the court interpreter and a translator.

He married Nikolina Velat from Split (1865 – 1918) in 1896 and had seven children: Pavo, Ivo, Elizabeta (Elza), Jelena (Lenka), Marica, Josipa (Pina) and Antoinetta (Antica). After Nikolina passed away he married Marija Ugrin and had three children: Krunoslav, Katja and Serđo. He worked as a Notary Public in Vrlika, Trogir and Split, he inherited the Notary Public Office from his father. He used to pass through Kaštela a lot then. Out of love toward the sea, in 1900, following the examples of the English aristocracy, and as a member of the wealthier social class, for fun and enjoyment, he had a small sailing boat with one mast built – a cutter – and named it "Nika" after his then wife Nikolina Velat. He sailed around Split proudly and passionately. His main preoccupation in life became the idea to transform Kaštela into the worldly tourist riviera.

He was a promoter of today popularly named "cultural tourism" and also accommodation recreational tourism. He pointed out that the future of Kaštela lies with the preservation of natural and cultural goods which are the first condition for development of tourism. On the plot 1622 in the Cadastral Municipality of Kaštel Stari (building 324) with the total surface of 1, 285 sq m, on 4 August 1902 he commenced the construction of his family house.

From 1900 to 1916, by gradual purchasing of plots in Kaštel Stari, he formed a property where he planned to build the hotel. The hotel was not opened until 1928 but already in 1929 the economic crisis reflected badly on businesses of the newly opened *Palace* Hotel. Because of the lengthy construction this investment obviously presented a great financial burden for Kamber. He did not manage to pay the mortgage in time thus the ownership of the hotel, Villa Nika and the complete property was transferred to the *State Mortgage Bank* in 1936. Petar Kamber deserted hotel business and continued working as a Notary Public. Exhausted by bad financial situation he died on 11 December 1942 due to consequences of pneumonia.

Villa Nika

The house, although deserted a long time ago, still kept its original features. Its original space concept was preserved, its unique position on the very shore along the waterfront and as a part of a larger property formed into a park. The house is skilfully, professionally and gracefully blended with the environment.

Villa Nika is a good example of graceful architecture shaped with the combination of north Italian historicist architecture, traditional Dalmatian architecture and northern Art Nouveau architecture positioned inside the free landscape. It was constructed with traditional but also contemporary materials such as cement, brick, asbestos and iron. Aesthetic factors and aim to blend the house as gracefully possible into the landscape prevailed in the construction of the house and Mediterranean park ambiance next to it, not only to please the owners but also anyone passing by. It was constructed in a way that is respects the ambiance value and natural characteristic of the terrain.

While developing designs of the house and its surroundings, special attention was paid to the entrance to the park, garden fence and iron door whose ornaments show the Art Nouveau style the most.

Villa originally functioned as unique residential block. The culture of living and residing there showed the exceptional level. The house, two-storey building with the attic and ground level had the complete comfort available in those times: basement, somewhat elevated ground floor, the first floor and residential attic, consisted of six large rooms, two smaller rooms, kitchen and one extra room and in the attic it also had the small maid room. On the occasion of preparing the terrain for the construction, the two springs of cold water were found one of which, by the entrance door, through pipe system and pump supplied the whole villa with water.

The layout of the house kept the traditional signs, basically it is squared. One could recognise the elements

of larger more urban centres in details of architectural decorations. Aesthetic aims of builders and orderer can be seen in certain details. Original playful roofing with pronounced wooden roof, leaned to the wooden carved consoles, that once used to be covered with asbestos plates, gave to the house the romantic looks of northern summer house.

The entrance is on the north façade, a few steps lead to the terrace and the elevated ground floor. There is a fence on the terrace – a stone balustrade. The façade has the entrance, five larger and one smaller window cut into the wall sheath. There is a coronal above the lintel, broken due to inserted stone niche.

On the western façade you can see a corner avant-corps with one window and door, positioned where south and west façade meet.

Non-symmetry of facades is stressed by using of materials different in structure and colour (rustic stone work and brick). Project developer pays great attention to the quality of materials thus as a base of the building we can see a plinth bulging outward, walled by hand-carved blocks from local stone lined in three lines upward where the wall canvas of the ground floor continues, having smooth surface but rustic stacking. The ground floor is divided from the first floor by thin and simple dividing stone cornice of rectangular profiling and the first floor from the attic is divided by double cornice made of bricks. The wall canvas of the story on the parts of western and southern façade was built in bricks. There are windows on the façade, elongated rectangles with profiled stone benches and upper window frames made of bric, save the two windows on the southern and western point where the inversion is visible (the wall canvas is made of bricks but the upper window frames are made of stone).

On the western façade, at the first floor level, embedded into the brick wall, the stone plate is pronounced, framed by the stone and stating the name of the villa and the year of construction – Villa Nika 1902.

Špiro Nakić

It was not known for many years who the constructor of the family house in Kaštela was. Recent researches show that it was developed by Špiro Nakić, a contemporary of Kamber and his friend.

Špiro Nakić was born on 7 February 1872 in Split. His father Vicko was a merchant who dealt with making and selling of furniture and materials for equipment and decoration of homes. His mother was Marijeta born Luger. He was schooled in Split, Trieste and Vienna where he finished architecture studies at the Department for Architecture with the Arts Academy. After completing his studies he returned to Split and founded the construction company, he developed and supervised construction works. For many years the only known project by Špiro Nakić in Split was the Nakić House constructed in the place of his father's shop on the western side of the National Square – *Pjaca* (ex Aristocracy Square). Residential-business three-storey building, developed in 1900 and Nakić was the main constructor of the building too; was the first realized project of the Art Nouveau style in Split. Nakić was introduced to Art Nouveau while studying in Vienna,

Nikolina i Petar Kamber fotografirani za iskaznicu Turističkog društva Adria 1916. godine (ustupili Mihovil Rismondo i Marica Rismondo Berket)

to the style that broke ties to historical styles and announced changes in construction.

Villa Nika Surroundings

The approach to the house, preserved in almost original shape with minor adjustments, is from the promenade side, today the street named *Kamberovo šetalište* (the Kamber promenade), with the entrance door to the park which is today significantly reduced what disturbed its original ambience value.

On the left of the main entrance, in front of the main door, there once was a well with the brick base, stone crown and well cap made of sheet metal and also the small stone fishpond with the stand. The sunbathing area in a form of terrace with balustrade was formed on the very coast on the southern side of the Villa.

During construction of family houses, the garden or park became the important part of private and public space at the beginning of the 20th century. Prior to finishing the construction of Villa Nika, primordially feeling that parks and gardens present the essential step in urban terms, and having in mind private houses in Split with gardens as their essential parts, Kamber, as previously did the Vitturi, Tartaglia and Capagrosso families with older parks in Kaštela, formed around the Villa a garden with exotic plants. There were the following plants: a dense grove of laurel trees high up to 12 meters, pomegranates, agave trees, yuccas, oleanders, reeds, oranges, loquats, roses, dahlias, succulents, cactuses and palm trees as obligatory garnish of the surroundings to summer houses.

A beach was formed in 1921 west from the Villa and the future hotel, a full-length concrete wall was constructed as a defence against sea waves and two concrete lions were positioned there too. Bathing cabins made of willow wands, colourful sunshades and easychairs were all placed on the beach.

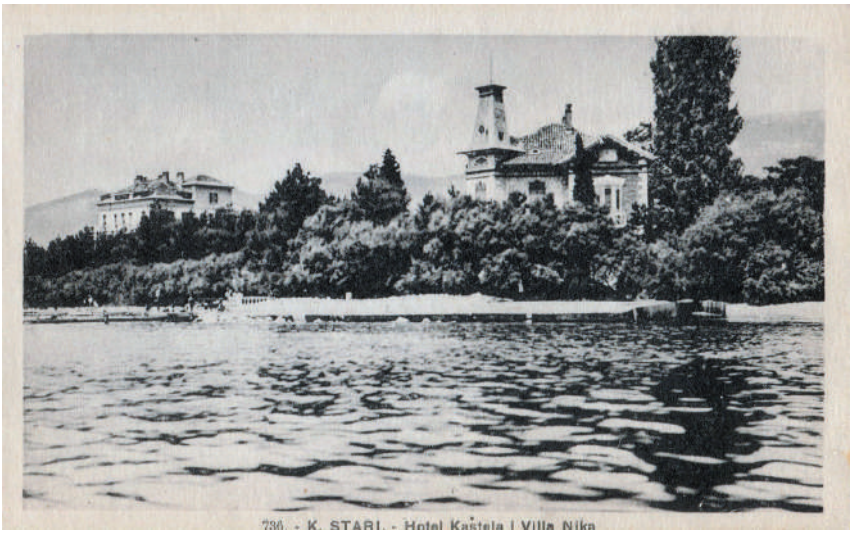
Plato za sunčanje pred villom, razglednica (MGK 3377)

Kupalište pred Villom Nikom i hotelom Palace (MGK 6154)

Dopisnica upućna dr. Petru Kamberu u Kaštel Lukšić oko 1910. godine (arhiv HPMS)

Villa Nika dvadesetih godina,, razglednica (MGK 6205)

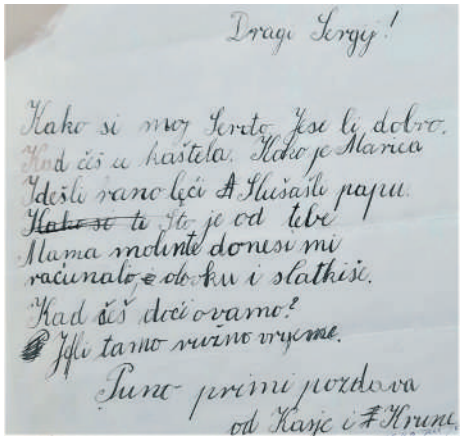

Villa Nika tijekom rekonstrukcije u veljači 2020. godine (fotografirala Sanja Acalija)

Drago Sergij!

Kako si moj Serđo. Jesi li dobro.
Kad ćeš u kaštela. Kako je Marica
Ideš rano leći A Slušaše papu.
~~Kako se~~ ta Što je od tebe
Mama molinte donesi mi
računalo ~~e~~ ok ku i slatkiše.
Kad ćeš doći ovamo?
Ffe tamo vrlo vrijeme.
Puno pozdrava
od Kasje i Krune.

Sin dr. Petra Kambera početkom XX. stoljeća (DAST)
Pismo iz Kaštela bratu Serđu Kamberu od Kasje i Krune (DAST)

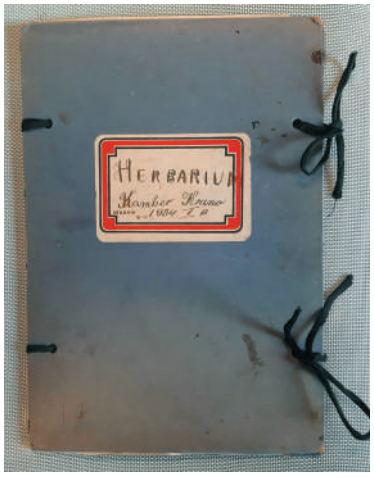
Haljinica za krštenje djece dr. Petra Kambera, početak XX. stoljeća (MGS-8340)

Nika Kamber s djecom početkom XX. stoljeća (ustupili Mihovil Rismondo i Marica Rismondo Berket)

Obitelj Kamber pred Villom 1927. godine,
iz obiteljskog albuma Mihovila Rismonda i Marice Rismondo Berket

Herbarij Kamberovog sina Krune
iz 1934. godine (ustupio Soniboj Grgin)

Tikvica za plivanje, početak XX. stoljeća,
(MGK 3587)

Jedrilicom iz Kaštela prema Splitu
tridesetih godina,
fotografija Foto Koro

JEDRO, Đani Martinić, akademski kipar, 2020. godina
(2,8 m x 2,1 m x 0,6 m), drvo, metal, platno, elektro motori

„*Jedro*“ - multimedijalna skulptura autora, akademskog kipara Đanija Martinića prestavlja vizualni kadar percepcije jedra na otvorenoj pučini promatrano s kopna.

Dedukcija detalja uzrokovana je promatranjem kroz daljinu što se očituje u ogoljenoj bijeloj torzirajućoj plohi okruženoj plavetnilom bespuća.

Zašto ova instalacija na izložbi o jednoj secesijskoj kući?

Umjetnička instalacija „Jedro“, kao medij arhitektonskog izražavanja, alternativni je oblik prostorne intervencije i umjetničkog stvaralaštva postavljena kao muzealija (eksponat) u postavu izložbe „Villa Nika“ u kaštelu Vitturi u ulozi lajtmotiva u čast dr. Petra Kambera – prvog kaštelanskog hotelijera.

Skulpturalna instalacija nastala je nekoliko godina ranije. Za ovu prigodu umjetnik ju je ispočetka osmislio, komponirao i prilagodio novom prostoru izložbe naglašavajući ideju putovanja morem kao neophodan element povezivanja, prenošenja i širenje kulture te povezivanja prošlosti sa sadašnjošću i budućnošću.

Riječ je o djelu koje jedri kroz prostor izložbe, koje priča o putovanju, asocira na nova isplovljavanja i vraćanja, interkulturalne dodire i prožimanja, individualne percepcije i atribucije.

Jedro je postavljeno kao lajtmotiv koji povezuje i sadržajno simbolično priča o Kamberu koji je pokušao ...“uloviti povoljan vjetar u jedra, otići na drugu stranu, istražiti prostor, doploviti u Kaštela, doživjeti uspjeh, sinhronizirati unutarnji sa vanjskim ritmovima, isticati more kao naše najveće bogatstvo a Kaštela kao rajski dio prirode na zemlji, pokušati učiniti od Kaštelanskog zaljeva francusku rivijeru našeg turizma ... doživjeti uspjeh, uskoro neuspjeh...“ dramatika je dodatno ojačana zvukom. Vjetar koji je „zatezao njegova jedra“ ovisio je isključivo od velikih, globalnih kretnji koje im daju snagu, ograničavju osobnu energiju i umanjuju šanse za kreativan uspjeh.

Akademski kipar Đani Martinić, rođen je 2. srpnja 1987. u Supetru na otoku Braču. Srednju umjetničku školu, smijer Slikarstvo završio je u Splitu. Prediplomski studij kiparstva u klasi prof. Matka Mijića i prvu godinu diplomskog studija u klasi prof. Kuzme Kovačića završava u Splitu a magistrira 2012. godine u klasi profesora Nikole Džaje. Danas je zaposlen kao stručni suradnik na Umjetničkoj akademiji u Splitu – odsjek Kiparstvo.

Imao je tri samostalne izložbe, te je sudjelovao na dvadesetpet skupnih izložbi. Autor je deset javnih skulptura. Sudionik je brojnih likovnih kolonija.

Prvonagrađen je njegov rad na natječaju uređenja Trga Gaje Bulata ispred Hrvatskog Narodnog Kazališta u Splitu te podizanja spomenika liku i djelu Gaje Bulata (autori: Đani Martinić mag. kip., Frane Šitum mag. kip., Damir Vujčić dipl. ing. arh.); dobitnik je prve nagrade za umjetničko rješenje za spomenik hrvatskim braniteljima iz Domovinskog rata u Trogiru (autori: Đani Martinić, mag. kip., Frane Šitum mag. kip.).

Iz obiteljskog albuma Škarica
četrdesetih godina